DISSERTATIO INAVGVRALIS IVRIDICA

DE IVRE
CIRCA
IEIVNANTES ABSTINENTES
ET
IEIVNOS

QVAM
INDVLTV
FACVLTATIS IVRIDICAE
IN REGIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
DN. IVSTO HENNING. BÖHMERO
ICTO POTENTISS. REG. BORVSS. CONSIL.
INTIM. PROF. IVR. ORDINARIO
ET h. t. DECANO
PRO LICENTIA
SVMMOS IN VTROQVE IVRE CAPESSENDI HONORES
ET
PRIVILEGIA DOCTORALIA
D. XI. APRIL. MDCCXXII.
H. L. Q. C.
ERVDITORVM DISQVISITIONI SVBMITTIT
HEINR. CHRISTOPH. SCHÜSLERVS
ADVOCATVS DRESDENSIS

HALAE MAGDEBVRGICAE
Typis IOANNIS GRVNERI, Academ. Typogr.

Digitized by Google

DISSERTATIO INAVGVRALIS

DE IVRE CIRCA IEIVNANTES ABSTINENTES ET IEIVNOS.

§. I.

SVmma ſemper apud Iudaeos & Chriſtianos fuit *ieiuniorum religio* & *abſtinentiae* gloria; eo maiora tamen cepit incrementa, quo grauioribus infecta fuit erroribus & ſuperſtitionis naeuis. Scilicet nihil tam ſanctum tamque religioſum eſt, quod tandem hominum audacia inquinare & a vero fine deflectere non poſſit. Debebant *ieiunia* & *abſtinentiae ſtudia* regulariter eſſe *ſpontanea*, a vinculis legum libera, ſine imperio in conſcientiam indicta, adhortationibus magis piisque perſuaſionibus a paſtoribus eccleſiae propoſita, quam per modum *imperii* ſub grauiori poena praeſcripta. Enimuero ab hac regula pedetentim deſciuit eccleſiae puritas; mox lites de

Ieiuniorum et abſtinentie religio inquinata.

Digitized by Google

ieiuniis, eorum temporibus, modo & forma ortae: leges eccleſiaſticae infinitae de iis rogatae: poena in eos, qui ſoluunt ieiunia nec abſtinent a cibis prohibitis, conſtituta, aliaque plura circa *ieiunia* & *delectum ciborum* adornata, quae effecerunt, vt ampliſſimus hodie campus ſit de *iuribus ieiuniorum* & *abſtinentiae* ediſſerendi. Eo vtilior autem eſt huius argumenti tractatio, quod ex inſtitutis eccleſiae Romanae de *ieiuniis* & *abſtinentia* plura adhuc conſeruata ſint in terris proteſtantium veſtigia, quae vbi in diſceptationem forenſem trahuntur, ſine vlla difficultate decidi & terminari poſſunt, ſi modo fontem eorum & quaſi venas aperimus, id quod praeſenti hac diſſertatione, auxiliante Deo, efficere conſtitui.

Autores huic materiae inſeruientes laudantur. §. II. Equidem, quae ad antiquitatem *ieiuniorum* ſpectant, a pluribus iam ſunt excuſſa & explicata, quorum ſcripta inſignem huic materiae lucem praebent. Multa cum eruditione de *ieiuniis eccleſiae* egit THOMASSINVS in tr. gallice conſcripto: *traitez hiſtoriques & dogmatiques ſur divers points de la diſcipline de l' egliſe & de la morale Chretienne, tome premier contenant vn traité des ieunes de l' egliſe* qui etiam *P. I. de diſcipl. eccl. lib. 2. c. 83. §. 12. ſqq.* ſuccincte antiquitates *ieiuniorum* enarrat. IOANNES DALLAEVS *de ieiun. & quadrageſ.* in eo imprimis occupatus fuit, vt praeſentem ieiunandi rationem eccleſiae Romanae oppugnaret, qua occaſione *ieiuniorum* & *abſtinentiae* morem antiquum illuſtrauit. Ei ſeſe oppoſuit NATALIS ALEXANDER *tom. III. hiſtor. eccleſ. p. 331. diſſ. IV.* quae eſt, *de ieiuniis montaniſtarum & ieiuniorum* vbi ſimul *antiquitates quadrageſimales* & quae ad *delectum ciborum* pertinent, examinat & ad ſenſum Romanae eccleſiae accommodat. IOANNES FILESACVS itidem de *quadrageſima* egit non inuenuſte, cui iungendus ALPHONSVS CIACCONIVS de *ieiuniis & varia eorum apud antiquos obſeruantia* ediſſerens. Optime quoque antiquitates ieiuniorum explicuit MATTHAEVS LARRO-

QVA-

Digitized by Google

QVANVS *in aduerſ. ſacr. lib. 1. p. 120.* vbi *diſſertatio de ieiuniis* relata eſt. Etiam ICti in hunc campum ſeſe iam contulerunt, quod vel differt. ill. Dn. WILDVOGELII *de eo quod iuſtum eſt circa tempus quadrageſimale* docet. Erant quoque olim *ſtationes* ieiuniorum quaedam ſpecies, quas illuſtrant ALBASPINAEVS *de veter. eccl. rit. lib. I. obſ. 16.* TOBIAS PFANNER. *lib. II. obſeru. eccl. c. 6. & 7.* CAROLVS COINTIVS *tom. I. annal. eccl. Franc. p. 470. & tom. II. p. 240.* SAMVEL BASNAGE *tom. II. annal. eccleſ. ad ann. 207. §. 4. ſqq.* SCHELSTRATE *de eccleſ. African. diſſ. 2. c. 2. §. 4.* Cum vero etiam ieiuniorum conditio quodammodo Medicorum forum intret, occaſionem inde nactus eſt PAVLVS ZACCHIAS *in quaeſt. medico legal. lib. V. lib. 1.* agendi de *ieiuniis* & *quadrageſima* magis ex rationibus iuridicis, quam medico foro propriis. Simile fere inſtitutum habuit IOANNES WALTVRIVS VIRINGVS *in lib. V. medico-eccleſiaſticis de ieiunio & abſtinentia* editis *Atrebati anno 1597.*

§. III. IEIVNIVM generatim conſiſtit in *abſtinentia ciborum extraordinaria ab iis ſuſcepta qui capere poſſunt, ſed ex iuſta cauſa ad aliquod ſpatium temporis eidem renunciant; Ordinaria* eſt quotidiana omnibus propria, quando ſatis paſti ſunt, non amplius ieiuni: *extraordinaria* illa dicitur, quae contra regulas ordinarias viuendi ſuſcipitur, dum corpori alimenta conſueta ad tempus quoddam ſubtrahimus. Denique tale ſubiectum deſidero, quod cibum per naturae conſtitutionem capere poteſt, ſed ex iuſta cauſa eidem renunciat. Neque enim ieiunium praedicari poteſt 1) de his, qui grauiſſimo morbo afflicti ſunt, propter quem ſaepe ad plures dies cibo omni abſtinere coguntur, quippe qui in ſtatu extraordinario naturae ſunt conſtituti: multo minus 2) de his, qui tantum certo ciborum genere abſtinent, vtut ventrem aliis cibis impleant & ſeſe optime paſcant. His ſuppoſitis facile liquet, quid ſentiendum ſit de definitionibus a PAVLO ZACHIA *cit. l. qu. 1.*

Ieiunii conceptus

aegrotantes proprie non ieiunant,

nec abſtinentes.

Digitized by Google

qu. 1. n. 9. propoſitis, quae ſunt incertae, lubricae, & vagae, vt eo facilius *ieiunio* eccleſiae Romanae deprauato conuenire poſſint.

Iuſta cauſa in ieiunantibus deſideratur.

§. IV. Denique *iuſtam cauſam* deſideraui, id quod naturale eſt, cum nemo tam ieiunus erit, qui *ſine cauſa* ab alimentis corporis ordinariis abſtinebit. Haec ipſa *abſtinentia extraordinaria* ab omnibus cibis in ſe eſt *media* & *indifferens*; ſed ex *cauſis*, vnde naſcitur vel ſuſcipitur & ad quas deſtinatur, bona malaue cenſenda, vt recte cenſet DALLAEVS *cit. l.* Poteſt ieiunium ſuſcipi I) *ſanitatis* corruptae gratia, quod *naturale* vocat ZACHIAS *cit. l. n. 17.* vt ſcilicet hac abſtinentia ſtomachus vel natura cruditates ſuperfluas ex nimia ciborum hauſtu ortas eo facilius concoquat & abigat. II) *inſtantis commeſſationis* gratia, vt ſtomachus eo magis praeparetur, veſpertino tempore ſeſe delicatioribus cibis implendi, quod ieiunium *peſſimum* eſt. III) *triſtitiae* acerbioris & afflictionis gratia, quae abigit omnem edendi appetitum, vt in tali ſqualore degens nequidem de cibis cogitet. Prout cauſa triſtitiae bona vel mala eſt, ita quoque de moralitate huius ieiunii iudicandum. Hoc de ieiunio intelligendus eſt ſeruator, qui interrogatus: quare diſcipuli eius non ieiunarent ad exemplum diſcipulorum Phariſaeorum & Iohannis? recte reſpondet, ſponſo praeſente nullam lugendi cauſam eſſe; tempus autem inſtare, quo, eo ablato, ieiunare cogerentur ob luctum, quo afficerentur. *Matth. IX. 15. Ioh. XVI. 19. 20.* IV) Huic ſimile eſt, quod *humilitatis* erga Deum declarandae & *poenitentiae* agendae cauſa ob peccata admiſſa, quae moerore animum affligunt, ſuſcipitur, quale erat publicum illud ieiunium a Niniuitis inſtitutum, IONA *II. 7. ſqq.* a Iudaeis, ESTER *IV, 16.* NEHEM. *IX, 1.* ESRA *IX, 6.* a CORNELIO *Act. X, 30.* a IOSAPHATO *II. Ephemerid. XXI, 3.* aliiſque. V) Quod inſtituitur *deuotionis* cauſa, vt mens & animus eo magis ad illam praeparetur ob arduum quoddam, quod ſuſcipien-

(1) ob ſanitatem,

(2) ob inſtantem commeſſationem,

(3) ob triſtitiam.

(4) ob poenitentiam,

(5) ob deuotionem,

piendum negotium ſacrum, quale erat ieiunium paſſim ab Apoſtolis deliberato conſilio ſuſceptum, *Act. XIII, 3. XIV, 23.* ſponte tamen & citra legem aut imperium, quod *deuotio* excludit. Tale quoque eſt, quod VI) ex *voto* certis diebus inſtitui ſolet, non vt cultus quidam DEO hoc ipſo exhibeatur, ſed vt *hoc medio* ieiunans ſeſe magis ad internam mentis deuotionem componat applicetque, quae pleno ventre torpeſcit. *Itaque*, recte ait DALLAEVS *cit. l. nulla cultus diuini pars ieiunio proprie quidem ac per ſe conſtat; eo tamen pietas iuuatur, ſuamque vim aut explicat aut certe confirmat & intendit.* Idem obſeruat CLERICVS *in comment. ad II. Ephemerid. XX, 3.* &, *Deo quidem*, ait, *gratiores non ſunt religioſorum hominum preces, poſtquam cibum neceſſarium ſumſerunt, quam quando ieiuni ſunt. Sed ieiunio primum impediuntur omnes cibi, potusque abuſus, tempore quo eſt implorandum auxilium diuinum, prout neceſſe eſt, vt pio animo fundantur preces: deinde eo modo plebs fit attentior ad id quod agitur, magisque commouetur, qua ratione officii ſui melius admonetur, & religioſior fit. Ieiunium idem praeſtat quod cetera, quae ad corpus pertinent, qualia ſunt genufłectere, ad templum orandi cauſa ſe conferre & ſimilia; quae omnia homines magis commonefaciunt & percellunt, quam ſi quicquid ad cultum diuinum pertinet, intra animum, quem ſolum tamen ſpectat Deus, perageretur.* Ita quoque rationes ſubducit B. SPENERVS *tom. II. conſil. Theol. germ. c. III. art. 4. ſect. 26. p. 472.* Das Faſten betreffend, halte ich es bey den meiſten Naturen vor eine ſehr nützliche Ubung, bey einigen mag es zuweilen gar nöthig ſeyn. Jedoch nicht als ein GOttesdienſt an ſich ſelbſt, denn GOtt dem HErrn weder an Eſſen noch Faſten lieget, daher in dieſen keine beſondere Heiligkeit ſtecket, ſondern als ein Beförderungs-Mittel der Betrachtung, Gebets, Zehmung ſeines eigenen Fleiſches und deſſen Begierden ⸗ ⸗ Poſt pauca has obſeruationes addit: hat man alſo das Faſten meines Erachtens (6) *ex voto*

anzuſehen 1) als wie nicht bloſſer dings oder allezeit nöthige Sache, ſiehe *Matth. IX, 13.* wie es auch nirgend ausdrücklich befohlen iſt. 2) Gehörts hingegen unter die Mitteldinge, welche eine äuſſerliche Beförderungs-Mittel ſeyn können, 3) bey dieſen aber hat man Zeit Ort nnd die natürliche eines iegſlichen Bewandnis wol zu erwegen, wann, wo, wem dieſelbige dienlich ſind. Praeterea VII) *affligendae & domandae carnis* gratia ieiunium commendari ſolet, quorſum etiam B. SPENERVS *cit. l. art. 1. ſect. 2. p. 1.* alludit & hos tres fines coniungit. Die Züchtigung ſeines Fleiſches, demüthige Bezeugung ſeiner über die Sünde habenden Reue und Beförderung hertzlicher Andacht. In hunc finem *eccleſiaſtica ieiunia* potiſſimum inſtituta eſſe docent canones. In TIMOTHEI *Alexandrini reſponſ. canon. inter. 8.* apud HARDVIN. *t. 1. concil. p. 1194.* haec ratio *ieiuniorum* ſuppeditatur, *excogitatum eſt ieiunium, vt corpus humile reddatur.* In *Concil. Colon. I. de anno 1536. p. 9. c. 2.* apud EVNDEM *tom. IX. p. 2014.* eadem ratio adfertur: *vt corpus per intemperantiam cibi aut potus luxurians caſtigetur, in ſeruitutemque redigatur, quo animus vegetior & liberior laudibus diuinis inſiſtat, diuinaeque voluntati ſe ſe attemperet.* In *concil. Senonenſi de anno 1528. c. 7.* apud EVNDEM *cit. l. p. 1938.* cenſuere epiſcopi, *ieiuniis nihil aptius retundendae carnis petulantiae potuiſſe inſtitui.* Hac de cauſa monachis haec imprimis praeſcripta & commendata ſunt, vtut peruerſo modo, vt ex infra dicendis apparebit. Denique VIII) etiam *poenae & coercitionis* gratia ieiunia delinquentibus indicta ſunt, quod ex modo dictis tractum videtur. Quotidie fere hodie poenitentibus *ieiunii poenitentia* imponitur. Sed etiam in diplomatibus antiquis transgreſſoribus *ieiunii poena* propoſita. Exemplum eſt in *reliq. MSCt. tom. I.* ill. Dn. a LVDEWIG *n. 260. qui vero ſecus fecerint, pro qualibet vice transgreſſionis ſuae vna ſexta feria ſequenti ſit in pane & aqua, diſpenſatione quacunque non obſtante.*

(7) *ad domandum carnem,*

§. V.

§. V. Enimuero haec ieiunia libera ſunt, ſpontanea & proprio motu ſuſcepta, quorſum etiam *votiua* refero, cum etiam *votum* ex libero nuncupetur arbitrio, quamuis edito voto ieiunia magis neceſſitatis fiant. Ab his diſtinguunt *eccleſiaſtica*, κατ' ἐξοχὴν ab eccleſia Romana ſic dicta, quae ſuſcipiuntur iuxta praeceptum & ritum matris eccleſiae h. e. praelatorum, quorum eſt ieiunia populo indicere vel, olim ſtatuta lege eccleſiaſtica ſtabilire. ZACCHIAS *cit. l. n. 19.* Differunt haec a prioribus in eo 1) quod non ſint *libera*, ſed lege imperata: 2) quod ſint *publica*, cum voluntaria magis priuata ſint; *publica* enim lege imperari determinari & praeſcribi poſſe, nulli dubitant praeſules Romoni, adeo vt *delicti eccleſiaſtici* reus fiat, qui absque *diſpenſatione clericali* illa ſoluerit. Inde tantus legum eccleſiaſticarum cumulus de *ieiunis, ieiunantibus* & *abſtinentibus*, ortus.

Haec ſunt libera & priuata,

eccleſiaſtica ſunt publica & neceſſaria.

§. VI. Antequam ad iura horum *ieiuniorum*, inprimis *publicorum* progrediar, paucis hoc addo, omnino diſcrimen eſſe conſtituendum inter *ieiunantes, abſtinentes*, & *ieiunos*. Hi dicuntur, qui nondum cibum ceperunt, vtut ieiunare vel a prandio abſtinere haud conſtituerint, quorſum ISIDORVS *XX. 2.* alludere videtur: *ientaculum eſt primus cibus quo ieiunium ſolvitur*. Hiſce in verbis *ieiunium* paulo latius accipit, vt illud tempus diei cuiusuis denotet, quo nondum cibus captus eſt, maxime *antepomeridianum*, quamuis prandium ſubſequatur, a quo abſtinent *ieiunantes*, vnde *ieiunare* & *prandere* ſibi opponuntur. Sunt ergo omnes ieiunantes *ieiuni*, ſed non *ieiuni* ſemper ieiunantes i. e. per diem totum a cibo abſtinent, quamuis primo eiusdem diluculo, quo nondum cibum ſumſerunt, *ieiuni* adhuc dicantur. Etiam in materiis eccleſiaſticis hoc diſcrimen ſedulo attenditur, vt vel Sacramentum S. coenae docet, quod ſecundum leges antiquas eccleſiaſticas a *ieiunis* ſumendum eſt; neutiquam vero praecipitur, vt eo die ieiunetur, quin vt infra

Ieiuni differunt a ieiunantibus.

Digitized by Google

ſra oſtendetur, nefas olim habitum fuit, die ſolis ieiunare, vtut *ieiuni* ad ſacra accederent, maxime ad perceptionem S. euchariſtiae. Plura alia a *ieiunis* peragenda praecipiuntur, qui tamen non obſtringuntur ad *ieiunium* ſolenne per totum diem obſeruandum. Breuiter *ieiuni* ſunt, qui nihil ciborum capiunt, antequam prandeant, ſed tales non ieiunant. Sed etiam *abſtinentes* a *ieiunantibus* ſunt diſtinguendi. Illi enim dicebantur, qui *delectum ciborum* inſtituebant, lautioribus nuncium mittebant, & ſolis aridioribus vtebantur, vtut non ieiunarent, quem morem *aſcetae* priſci, & philoſophi gentiles nonnulli ſecuti ſunt. Poteſt tamen *ieiunium* cum *abſtinentia* coniunctum eſſe, vel etiam ab ea diſtingui, vt infra oſtendam, quamuis etiam haec eius nomen pedetentim aſſumſerit.

Ieiunia publica,

§. VII. Ieiunia generatim ſunt vel *generalia* & *publica* vel *particularia* ſeu *priuata*. Illa publica auctoritate vel indicuntur *extraordinem*, & cum feriis repentinis conueniunt, vel *ſtata* ſunt a maioribus & certo tempore recurrunt, omnesque in vniuerſum ſubditos ligant.

priuata.

Haec vero vel ex ſingulari vitae genere a quibusdam tantum ſuſcipiuntur, vel *ſponte* ex priuato zeli cuiusdam pii affectu eliguntur. Ieiunia vtriusque generis gentiles & iudaei agnouere, & quia Chriſtiani primaeui ad mores iudaeorum inprimis comparati fuere, & ex eorum formula in multis vixere; morem ieiunandi quoque ab iis abſumſiſſe videntur, vt proinde de *ieiuniis iudaeorum* ante omnia quaedam praemittenda ſint.

Dantur etiam ieiunia gentilium publica,

§. VIII. Gentilium *ieiunia* rariora: iudaeorum frequentiora fuere. Illi ad ſuperſtitionem ſuam propagandam, qua vniuerſa conſtabat religio, *ieiunia* quaedam *publica* conſtituere. Teſtis eſt LIVIVS *lib. 36. c. 37.* ad expianda prodigia & iram Deorum placandam, Cereri publicum inſtitutum fuiſſe ieiunium. *Eorum prodigiorum cauſa libros ſybillinos ex SCto decemuiri cum adiiſſent, renunciarunt: ieiunium inſtituendam Cereri eſſe, & id quinto quoque anno*

anno ſeruandum. Prouocat ad haec gentilium *ieiunia*, ſed admodum ieiune, TERTVLLIANVS *de ieiun. c. 16.* vt ſectae ſuae ſeruiret: *omnem ταπεινοφρόνησιν ethnici agnoſcunt. Cum ſtupet coelum, & aret annus, nudipedalia denunciantur, magiſtratus purpuras ponunt, faſces retro auertunt, precem indigitant, hoſtiam inſtaurant &c.* Priuata ieiunia *deuotionis* cauſa vel *ſuperſtitionis* rarius frequentata: magis illa quae *valetudinis cauſa* ſponte aſſumta ſunt, vt teſtis eſt SVETONIVS in *Veſpaſ. c. XX. n. 3. quamuis ad tuendam valetudinem nihil amplius quam fauces ceteraque membra ſibimet ad numerum in ſphaeriſterio refricaret, inediamque vnius diei per ſingulos menſes interponeret* conf. LEIDEKKER *in republ. Hebr. l. 9. c. 9. §. 5.* *& priuata.*

§. IX. Solenniora iudaeis fuere ieiunia tum *ordinaria* tum *extraordinaria* tum *publica* tum *priuata.* Publica *feriarum* indolem habebant, quibus quieſcendum erat ab omni externo laborum ſtrepitu, non *gaudii* ſed *luctus* gratia, adeoque dies feriarum erant vel *laeti* vel triſtes. Dies expiationis, die decimo menſis Tiſri, *Leuit. XXIII. 27. ſq.* lege diuina Iſraelitis praeſcriptus eſt, cuius ſanctitas in *ieiunio*, afflictione, & intermiſſione laborum conſiſtebat, quod pro peccatis totius anni eſſet expiatio facienda. Ordo ſacrorum huius diei ſolennis erat in compendio relatus a RELANDO *in antiq. veter. Hebraeor. P. IV. c. 6.* Producebatur ieiunium vsque ad veſperam & ſtellarum ortum, quod rurſus laudat MONTANI diſcipulus TERTVLLIANVS *cit. l. p. 553. in f. edit. Rigalt. iudaicum certe ieiunium vbique celebratur, cum omiſſis templis per omne litus quocunque in aperto aliquando iam precem ad coelum mittunt; & licet cultu & ornatu moeroris munus infament, tamen fidem abſtinentia adfectant, & ſtellae auctoritatem demorantis ſuſpirant.* Praeterea vero extraordinem ieiunia publica indicebantur propter diſcrimina grauiſſima inſtantia vel tempeſtates publicas ſubeundas, ſtrictiſſime obſeruanda, *1. Sam. XIV, 24. ſqq.* vel luctum publicum

Iudaeorum ieiunia publica feriarum inſtar erant.

extraordinaria.

ne tamen in diem Sabbati incidererent.

blicum *1 Sam. XXX, 13.* aliasque cauſas publicas. Id tamen cauendum erat, ne indicerentur *die Sabbati*, quo ieiunare nefas erat, quod eſſet dies laetitiae cum ſingulari hilaritate tranſigendus, quod etiam quoad alia feſta ſolennia obſeruabatur; neque enim dies feſti *laeti* cum *triſtibus* erant confundendi. Quod quidam gentiles ieiunia Iudaica ſabbatis addixerint, id inde factum eſt, obſeruante SELDENO *de iur. nat. & gent. lib. III. c. 15. p. 36.* quod quaeuis iudaeorum *feſta* dicere ſoliti fuerint *Sabbata*. Qua de cauſa illud AVGVSTI ad TIBERIVM: *ne iudaeus quidem, mi Tiberi, tam libenter ſabbatis ieiunium ſeruat, quam ego hodie ſeruaui*, v. SVETON. *in Octau. c. 76.* non de *Sabbatis hebdomadariis* accipi debet, ſed de feſtis afflictioni & ieiuniis dicatis. Pedetentim enim plura ſunt conſtituta, & quidem *ordinaria* & *ſtata*, vt *Zachar. VIII, 19.* docet & RELANDVS *cit. l. P. IV. c. 10. p. 6.* illuſtrat, quamuis ſolum *expiationis* feſtum a Deo praeſcriptum fuerit. BASNAGE *dans l'hiſtoire des Iuifs tom. VI. c. 19. §. 7.*

Priuata iudaeorum ieiunia.

§. X. Erant praeterea iudaeis vſitata *ieiunia priuata*, vel ob priuatas neceſſitates ſuſcepta, vel ex peculiari deuotione *ſtatis diebus* obſeruari ſolita, ab his, qui ἄσκησιν ſingularem & ſanctitatem vitae prae aliis eminentiorem affectabant, vt Phariſaei bis ſingulis hebdomadibus ieiunantes. *Luc. XVIII, 12.* Legtimi horum ieiuniorum dies erant *ſecundus* & *quintus* h. e. *Lunae* & *Iouis*. Veneris die vel ideo ieiunare nefas erat, quia Sabbati initium in eum incidebat. Nec die ſolis conueniens ieiunium videbatur, vt poſt diem *hilaritatis* immediate dies *triſtitiae* & afflictionis ſequeretur. Praeterea vero vel ideo hi dies reliquis praeferebantur, quod publice in illis legis ſacrae pars in ſynagogis praelegeretur, vt obſeruat SELDENVS *cit. l. p. 370.* quod inſtituto ESDRAE accepto forſan ferendum poſt captiuitatem Babylonicam. Enimuero his diebus ex *libertate* illi tantum ieiunabant, qui phariſaeorum more in cultu religionis inclareſcere ſtudebant. Reliqui

die Lunae & Iouis,

libera tamen,

Digitized by Google

ex plebe pro variis neceſſitatibus ieiunia repetebant vſque ad ſuperſtitionem ſummam, ad quam haec gens magnopere inclinat. Optime hanc depingit BASNAGE *dans l' hiſtoire des Iuifs cit. l. §. 9.* aitque: *ſ' ils veulent avoir un ſonge heureux, ou l' interpretation d' un ſonge, qui les inquiete, ils croient l' obtenir par abſtinence & c' eſt un proverbe, que le jeune eſt pour le ſonge comme le feu pour l' etoupe qu' il allume -- ſ' il arrive quelque maladie perſonnelle; ſi on entreprend un voiage dangereux; ſi on eſt arrete priſonnier, on jeune, a fin d' obtenir ſa deliurance. L' enfant, qui a aimé tendrement ſon pere, jeune tous les ans le jours de ſa mort. Les magiciens meme jeunent a fin d' evoquer les demons de l' enfer & les morts de leurs tombeaux.* *ſaepe tamen ſuperſtitioſa.*

§. XI. Propius ad *ieiunia Chriſtianorum* accedo, qui hanc diſciplinam quidem ex *moribus iudaeorum*, vnde orti erant, traxere, ſed ſine vllo *libertatis* praeiudicio, in quam per Chriſtum vindicati erant. Ne quidem CHRISTVS diſcipulos ſuos adſtringere volebat ad frequentiſſima illa ieiunia, phariſaeorum & Ioannis diſcipulis vſitata, quo ipſo oſtendebat, ieiunia illa diei *ſecundi* & *quinti* conuerſionem morum non operari, quam vnice ſaluator intendebat. Hoc opus! hic labor! Praedicebat tamen, tempore *luctus* diſcipulos ſuos ieiunia, quae ſunt *naturalia doloris argumenta*, inſtituturos eſſe. Ceterum ſine vllo legis vinculo, ſpontaneo ſpiritu, ad ieiunia confugiebant Apoſtoli, non eo ipſo poſteris leges ferentes, ſed ea *libertate* vtentes, qua ieiunandum erat in nouo teſtamento. Ad negotia ardua ſubeunda ſeſe vt plurimum ieiuniis & precibus praeparabant; ceu docet exemplum ordinationis BARNABAE & PAVLI ad diuinum miniſterium a Deo vocatorum, *Act. XIII, 2. 3.* & presbyterorum creationis. *Act. XIV, 23.* PAVLVS ipſemet adhortatur fideles *II. Cor. VI, 5.* ad ieiunia ſuo modo, ſed haec non imperat: commendat, non iubet. Nec dubium eſt, quin *Ieiunia Chriſtianorum libera ab initio.*

Digitized by Google

tempeſtates ſaeuiſſimae, quae admodum eccleſias afflixere, pleroſque ad ieiunia preceſque ſponte traxerint, citra omne humanum imperium, opinionem meriti, & vanae gloriae aucupium. *Matth. VI, 16. ſqq. Luc. XVIII, 12.* Imo

non ex imperio.

nec illud negari poteſt, ex conſilio epiſcoporum vel praepoſitorum ob aeſtum perſecutionum *commune ieiunium* ſuſceptum fuiſſe, vt teſtatur TERTVLLIANVS *de ieiun. c. 13. p. 551. Bene autem, quod & epiſcopi vniuerſae plebi MANDARE ieiunia aſſolent, non dico de induſtria ſtipium conferendarum, vt veſtrae capturae eſt* (alloquitur orthodoxos, quos *Pſychicos* vocat) *ſed interdum & ex aliqua ſollicitudinis eccleſiaſticae cauſa. Itaque ſi & ex hominis EDICTO & in vnum omnes ταπεινοφρόνησιν agitatis, quomodo in nobis ipſam quoque vnitatem ieiunationum & Xerophagiarum & ſtationum denotatis?* Mandato epiſcoporum & *edictis* fuiſſe ieiunia indicta, SEPTIMIVS ait; nec tamen eo tempore epiſcopi mandabant *pro imperio*, aut more praetorio edicebant. Quis vero durioribus eius verbis, quibus natura ſeueriſſima & auſtera ipſum aſſuefecerat, caperetur? Epiſcopi vtique *praefecturam* quandam in eccleſia gerebant, inde neceſſitate vrgente & cogente, ieiunia ordinabant & indicebant, in quae *ſponte* chriſtiani eo magis conſpirabant, quod ea adhuc eſſet modeſtia humilitas & pietas epiſcorum, vt hos duces ſequi pulcrum & iucundum duceretur. Ceterum qui tale *ieiunium* commune ſoluebant, corripiebantur quidem, quod eidem & communi naufragio ſubiecti tam ferrei eſſent, vt communi neceſſitate non tangerentur; nullis tamen poenis afficiebantur, non eiiciebatur, nec aliis cenſuris, quae adhuc ignotae erant, ſubiiciebantur. Haec erat vis *mandatorum* & *edictorum*, quae epiſcopis ſuo aeuo attribuit TERTVLLIANVS.

Stata ieiunia non indixere apoſtoli.

§. XII. *Certa* autem & *ſtata* apoſtolos ieiunia ordinaſſe, conſtanti praxi ab omnibus eccleſiis obſeruanda, eo minus probari poteſt, quo magis conſtat, de *feſtis diebus*,

Digitized by Google

diebus, quorſum etiam *ieiunia ſtata* pertinebant, eos nihil ordinaſſe, ſed magis pro *libertate* admodum pugnaſſe. *Gal. II, 4. 5. IV, 9. V, 13. Col. II, 16.* Iudaei ſelectum *dierum* & *ciborum* faciebant: ſuperſtitioſe ſuis inhaerebant feſtis, & ad amuſſim ieiunia obſeruanda eſſe docebant. Hoc erat illud iugum, quod PAVLVS *cit. l.* innuit, & a quo Chriſtianos liberatos eſſe contendit; interim ſingulorum *libertati* adhuc indulget. *Rom. XIV, 5.* Hanc doctrinam libertati Chriſtianae in colendo Deo admodum conformem adhuc Chriſtiani propugnabant ſeculo II. contra Montaniſtas, plura *ieiunia ſtata* legesque *abſtinentiae* nouas & inſolitas introducentes, & aſſeclis ſuis ex *neceſſitate* quadam *legali* obtrudentes. Sententiam eccleſiarum communem TERTVLLIANVS, Montani diſcipulus, *de ieiunio c. 2.* optime declarat. Praemittit ieiuniis certos dies in veteri teſtamento fuiſſe per legem Moſaicam dicatos. His praemiſſis addit doctrinam catholicorum & inprimis Romanae eccleſiae eo tempore adhuc purioris: *Certe in euangelio* h. e. in ſtatu noui teſtamenti apud Chriſtianos, *illos dies ieiuniis determinatos putant, in quibus ablatus eſt ſponſus, & hos eſſe ſolos legitimos ieiuniorum Chriſtianorum, abolitis legalibus & propheticis vetuſtatibus. Vbi volunt enim, agnoſcunt, quid ſapiat lex & prophetae vsque ad Ioannem. Itaque de cetero indifferenter ieiunandum ex arbitrio non ex imperio nouae diſciplinae pro temporibus & cauſis vniuscuiusque. Sic, & Apoſtolos obſeruaſſe nullum alium imponentes iugum certorum & in commune omnibus obeundorum ieiuniorum; proinde nec ſtationum, quae & ipſae ſuos quidem dies habeant, quartae feriae & ſextae: paſſiue tamen currant, neque ſub lege praecepti, neque vltra ſupremum diei, quando & orationes fere hora nona concludat de Petri exemplo, quod Actis refertur.*

ſed ſeculo II. adhuc libertatem in ieiuniis defendebant

quod ex ſententia Tertulliani confirmatur.

§. XIII. Multa in hoc teſtimonio, quod communem eccleſiarum illius aeui doctrinam complectitur, occurrunt notatu digna. Primum eſt Chriſtianos adhuc exiſtimaſſe

Cenſuerunt enim legalia ieiunia in N. T. deficere.

Digitized by Google

ſtimaſſe, ieiunia *ſtata* & *certa*, quae ex *lege* in V. T. obſeruari debebant, inter Chriſtianos deficere, & *legales* eorum dies abolitos eſſe; neque apoſtolos onus quoddam nouum Chriſtianis imponere voluiſſe. Oppido itaque falluntur quidam ex patribus, qui *quadrageſimale ieiunium* ab inſtituto Apoſtolico deriuant, quorum in numero eſt HIERONYMVS *epiſt.* 54. *ad Marcell. Nos vnam quadrageſimam ſecundum TRADITIONEM APOSTOLORVM toto anno, tempore nobis congruo, ieiunamus.* De hoc ieiunio tamen nullam facit mentionem SEPTIMIVS, illud haud omiſſurus, ſi eius obſeruantia iam adfuiſſet, quippe quod ipſius cauſae admodum inſeruiiſſet. Eandem cantilenam repetit LEO I. *ſerm. VI. de quadrag. Quod ergo dilectiſſimi in omni tempore vnumquemque conuenit facere Chriſtianum, id nunc ſollicitius eſt, & deuotius exſequendum, vt Apoſtolica inſtitutio quadraginta dierum ieiuniis impleatur.* IDEM *ſerm. IX. de quadrag. a ſanctis apoſtolis per doctrinam ſpiritus S. maiora eſſe inſtituta ieiunia* narrat. Quis vero ignorat a patribus plura adſcribi *inſtituto apoſtolico*, quae ſerius in eccleſiae morem abierunt a moribus apoſtolorum aliena? Pleraque per *conſuetudinem* inualuere, vel ex *ſynagogis iudaeorum* retenta ſunt, quod moribus iudaicis plerique fideles magnopere eſſent dediti, quae tamen *libere* ab initio retenta in conſtantem abierunt praxin.

nec quadrageſima ab inſtituto apoſtolico petenda.

Conſentiente Auguſtino.

§. XIV. Vi veritatis adactus AVGVSTINVS aperte faſſus eſt, ſanctione aliqua apoſtolica nullos dies ieiuniorum ſtatos praeſcriptos fuiſſe. Ita enim *epiſt. ad Caſulan. quibus autem diebus non oporteat ieiunare & quibus oporteat, praecepto domini vel apoſtolorum non inuenio definitum.* In epiſt. *ad Ianuar.* plenus eſt de hac materia, & *liberam* eccleſiae diſciplinam hac in re agnoſcit, reprobatque omnes contentiones, quae de *ſtatis* ieiuniorum *diebus* inſtituuntur. Prae reliquis fuſius de hac libertate priſca ediſſeruit SOCRATES *lib. V. c.* 22. praemittitque, *nulla le-*

& Socrate.

In lege Chriſti conceſſum eſſe Chriſtianis, vt iudaeorum ritus obſeruent. Probat hanc *libertatem* ſubinde ex Pauli epiſtolis, & tandem ita concludit: *Certe Apoſtolus & Euangeliſtae nusquam ſeruitutis iugum illis impoſuerunt, qui ad praedicationem fidei acceſſiſſent.* Addit feſtos quosdam dies adhuc inter Chriſtianos obſeruari; ſed (1. fine *legis praeſcripto*, 2) absque omni *coactione poenali*, *quemadmodum Moſaica lex facere conſueuerat.* Subiungit praeterea optimam rationem: *propoſitum id fuit Apoſtolis non vt de diebus feſtis leges ferrent, ſed vt rationem recte viuendi veramque pietatem oſtenderent.* Hoc poſtea applicat ad diuerſos ieiuniorum & *abſtinentiae* mores, oſtenditque nullos ſtatos dies ieiuniis *publicis* fuiſſe praeſcriptos.

Ante paſchale ieiunium ſeculo II. commune & publicum fuit.

§. XV. Alterum eſt, quod aeuo TERTVLLIANI Chriſtiani vnum quoddum publicum ieiunium obſeruarent, quod antepaſchale erat, illis ſcilicet diebus obſeruatum ex deuota intentione, in *quibus ablatus erat ſponſus, quos in euangelico determinatos putabant.* Intellexit vero *dies veneris & Sabbati ante paſcha*, ex *paſſione* & morte *Chriſti notabiles.* Alibi ſcil. *de orat. c. 14.* hoc ſpatium ieiunii vocat *diem paſchae, quo COMMVNIS & quaſi PVBLICA ieiunii religio eſt, merito deponimus oſculum.* IDEM *c. 14. de ieiun.* hoc *antepaſchale* ieiunium ita deſignat: *cur ſtationibus quartam & ſextam Sabbati dicamus & ieiuniis paraſceuen?* h. e. *diem veneris* ante paſcha, quem iudaei vocabant *paraſceuen Paſchae, quo Chriſtus morti traditus erat.* Statim vero ſubiungit: *quamquam vos etiam SABBATVM ſi quando continuatis, nunquam niſi in paſcha ieiunandum, ſecundum rationem alibi redditam*, quo ipſo docet, continuatum a quibusdam fuiſſe ieiunium per ipſum *ſabbatum* ante paſcha. Hoc *antepaſchale ieiunium publicum* ſancte ab eccleſiis colebatur, non vllo *legis* imperio, non metu *poenae* cuiusdam, nec poenitentiae ſubeundae formidine, qua vi *coactiua* hodie ieiuniorum publicorum religio circumſepta eſt; ſed ex deuotione & recorda-

ſponte ſuſceptum non ex lege.

corda-

cordatione paſſionis dominicae. Talia *ieiunia ſtata* haud improbanda ſunt, quae magis ex *conſilio* quam *neceſſitate* ſeruantur, & *ſpontanea abſtinentia* ſingulorum, prout valetudinis ratio id permittit, abſoluuntur. In ſchola MONTANI educati longe aliter opinabantur, qui ieiunia plura *ſtata* obtrudebant Chriſtianis ſub *lege neceſſitatis*, vt illis ſeſe haud affligens conſortio Chriſtianorum indignus cenſeretur. Hi primi fuere, qni *legalia ieiunia*, ceu *iugum nouum*, Chriſtianis tradere conati, quibus maſcule reſiſtebant eccleſiae Romanae fideles ab omni *formidine poenae* & *neceſſitate legis* alieniſſimi. Obiiciebat quidem TERTVLLIANVS *de ieiun. c. 13.* iis morem publice ieiunandi iam receptum: *Ecce conuenio vos*: (quaſi contraria actione:) *& praeter paſcha ieiunantes, citra illos dies, quibus ablatus eſt ſponſus, & ſtationum ſemiieiunia interponentes & vero interdum pane & aqua victitantes, vt cuique viſum eſt.* Haec vero inſtantia haud ſtringebat contra orthodoxos; ſtatim enim addit: *denique reſpondetis haec ex ARBITRIO agenda, non ex IMPERIO.* Ita recte reſpondebant, quod ieiunia ſua natura magis ex *arbitrio* quam *imperio* conſtare deberent, quod MONTANO addicti inuertebant, & ieiuniorum religioni graue adiiciebant vinculum, ipſam ſcilicet iudaici moris in ſeruandis ieiuniis ſeueritatem ſeruilemque obſeruantiam. Hoc modo ergo eo tempore adhuc animati erant Chriſtiani Romae degentes, vt iis palam contradicerent, qui *iugum iudaici cultus* reducere conabantur, cum quo hominum genere ſemper iis fuit certandum. Sublatum eſſe temporum & dierum diſcrimen vrgebant Romani. Regerebant Montaniſtae interprete TERTVLL. *de ieiun. c. 14. Si omnem in totum deuotionem temporum & dierum & menſium & annorum eraſit apoſtolus, cur paſcha celebramus annuo circulo in menſe primo? cur exinde diebus in omni exultatione decurrimus?* Sed facile *triplicando* reſpondere illi poterant, ex *libertate*, non *lege*, non *more iudaico* haec fieri;

quam neceſſitatem Montaniſtae introducere nitebantur.

ri; ieiunium *in Deum reuerentiae opus eſſe*, vel ipſo TERTVLLIANO iudice *cit. l. c.* 7. hoc vero ſpontaneum deſiderare ſpiritum.

§. XVI. Ex hac *libertate* fidelium inſignis oriebatur *ieiuniorum* varietas temporumque diſcrimen, quod ſingularum eccleſiarum diſpoſitioni eorum religio eſſet relicta. Teſtis eſt IRENAEVS apud EVSEBIVM *lib. V. hiſt. eccleſ. c. 24.* aiens: *neque de die ſolum controuerſia eſt, ſed etiam de forma ipſa ieiunii. Quidam enim exiſtimant, vnico die ſibi eſſe ieiunandum* (ante paſcha ſcilicet feria ſexta) *alii duabus* (addentes ſabbatum) *alii pluribus: nonnulli etiam quadraginta horis diurnis ac nocturnis computatis diem ſuum, ieiunii ſcilicet, metiuntur. Atque haec in obſeruando ieiunio varietas non noſtra primum aetate nata eſt, ſed longe antea apud maiores noſtros coepit: qui negligentius, vt veriſimile eſt, praeſidentes ex ſimplicitate & imperitia ortam conſuetudinem poſteris tradiderunt.* De quadrageſima *hodierna* hic non loqui IRAENEVM, manifeſtum eſt, quippe quae non *horà* ſed *diebus* abſoluitur. Morem diuerſum *antepaſchalis ieiunii* etiam SOCRATES *lib. V. hiſt. eccl. c. 22.* refert, &, *primum igitur*, ait, *ieiunia illa, quae ante paſcha fiunt, aliter apud alios obſeruari reperias. Nam qui Romae ſunt, tres continuas hebdamades ante paſcha, exceptis ſabbato & dominica die, ieiunant. Qui vero in Illyrico vel per vniuerſam Achaiam & qui Alexandriae degunt, ſex ante paſcha ſeptimanas ieiunant, idque ieiunium quadrageſimam vocant. Alii rurſus diuerſis ab illis morem ſecuti, ſeptima hebdomade ante paſcha ieiunium ordiuntur; ac tres duntaxat ſeptimanas, quinque dierum ſingulas per interualla ieiunantes nihilominus hoc tempus ipſi quisque quadrageſimam appellant.* Ita appellatio *quadrageſimae* iam aeuo SOCRATIS inualuerat, ex ieiunio CHRISTI ſine dubio deſumta; ſed in dierum numero inſignis diuerſitas apparuit, vnde liquet (1) ſcriptores de *quadrageſima* edifferentes, non idem tempus intelligere, quod hodie obtinet, quam

Haec libertas varietatem circa ieiunia produxit

& circa ipſam quadrageſimam.

materiam ſollicite examinauit DALLAEVS *de ieiun. lib. III.* ſed ipſam *appellationem* quidem olim, non autem rem adfuiſſe, eamque ſerius productam. (2) *antepaſchale ieiunium* paulatim per diuerſa temporum interualla eſſe hinc inde pro libitu extenſum, indeque tandem *quadrageſimale ieiunium* ortum fuiſſe.

Mort iudaeorum quidam duos dies ieiunabant quodammodo,

§. XVII. Tertium eſt, quod ex loco TERTVLLIANI ſupra adducto noto, ex diſciplina iudaica quosdam *duos dies* per hebdomadem peculiari deuotioni deſtinaſſe, *quartam* ſcilicet *ſextamque* ferias, ſicuti abſtinentiores inter iudaeos *ſecundum* & *quintum* diem ieiuniis priuatis, *ſine lege* tamen, deſtinauerant. Numerum dierum, ſicuti plura alia, fideles, qui *abſtinentiae* ſtudebant, ex diſciplina iudaica retinuere; dies vero ipſos mutarunt, quos *ſtationum* vocabant, vt TERTVLLIANVS paſſim indicat. Nomen hoc *de militari exemplo* ſumtum fuiſſe IDEM *de orat. cap.* 14. indicat, & *de ieiun. c.* 10. huc alludit: *nam & milites nunquam immemores ſacramenti, magis ſtationibus parent,* & excubias agunt. Rationem denominationis hanc fuisſe ait ALBASPINAEVS *lib. I. obſ.* 16. *n.* 4. quod *omnes Chriſtiani prioribus illis ſeculis diebus mercurii & veneris ſummo mane in eccleſias conuenirent, ibique ad horam nonam morarentur, & precibus & rerum diuinarum contemplationibus vacarent, corporaque ieiuniis adgeniculantibus lacrymis, poenis & laboribus exercerent, denique hora nona ſacris peractis, euchariſtiaque percepta (nam nunquam a ſtatione niſi ea peracta recedebant) ſtationem ſoluerent, domumque reuerterentur.* Id quidem negari nequit, hos dies peculiari *deuotioni* fuiſſe dicatos; vtrum autem *publicae*? id eſt quod inquirendum. Excubias quaſi agebant chriſtiani, perſecutionibus circumſepti, hiſce diebus, & quia arma eorum erant *ſpiritualia* pariterque & *militia*, hinc etiam *ſtationes* hae *ſpirituale* aliquod *exercitium* denotare debuit. Interim admodum improbabile eſt, fideles his diebus a ſummo mane vsque ad horam nonam

quos ſtationum dies dixere,

cuius appellationis ratio euoluitur.

Stationes non denotabant publicam deuotionem vel cultum,

nam h. e. *tertiam pomeridianam*, ſynaxes ſuas feciſſe, & in eccleſias conueniſſe & illic tam diuturno temporis ſpatio perduraſſe. Nam I) qui perſecutionum cauſa *antelucanos coetus* facere, qui ſacra ſua occulte agere, qui denique nocturna ſacra facere coacti ſunt, quomodo vsque ad horam diei nonam ea producere ſuis in eccleſiis ſeu oratoriis potuere? Tam diuturnos conuentus non admittebant tempeſtates ſaeuiſſimae, quibus expoſiti erant. II) Si *ſolemnes conuentus* Chriſtianorum eo die fuiſſent, ſtationes non fuiſſent arbitrariae, ſed magis neceſſariae, quae tamen, teſte TERTVLLIANO *de ieiun. c. 2.* arbitrariae cenſebantur. III) SOCRATES *lib. V. c. 22. hiſt. eccl.* hunc morem tanquam peculiarem tribuit Alexandrinae eccleſiae ſuo tempore: *Alexandriae quarta feria & ea quae dicitur paraſceue, leguntur S. Scripturae, easque doctores interpretantur*, quod indicium praebet, ne quidem SOCRATIS tempore his diebus publicos conuentus vſitatos vbique fuiſſe. IV) PLINIVS I. tantum *ſtati diei* mentionem iniicit, quem *primum* hebdomadis eſſe, nemo ignorat, nec IVSTINVS Martyr *apol. II. in f.* alius diei, quo publici conuentus *ordinarii* inſtituebantur, quam *ſolis*, meminit.

§. XVIII. Videlicet plurimorum *ἄσκησις priuata* in ſumma abſtinentia & deuotione peragebatur, nulla tamen lege adſtricta, quae hiſce diebus ſeſe potiſſimum exſerebat. Perdurabant priuatim, qui has *ſtationes* amplectebantur ſponte, in precibus aliisque pietatis exercitiis vsque ad horam nonam, ad quod tempus *prandium* differebant, adeoque non tam ieiunabant, quam *ieiuni* & impranſi manebant, quo magis huic officio ſuperſedere poſſent. Qui ieiunabant, ab omni abſtinebant *prandio*, ad coenam ſaltim ſeram, apparente veſpera, accedentes. Vnde & *prandere* & *ieiunare* apud antiquos opponuntur, vt obſeruat LARROQVANVS *aduerſ. ſacr. lib. I. p. 121.* ſtationes vero TERTVLLIANVS vocat *ſemiieiunia c. 13. de ieiun*, quia hora *tertia pomeridiana* cibum capiebant, ſtatione relicta.

Sed priuatam ἄσκησιν & deuotionem, vsque ad horam nonam, & ita ieiuni magis dicebantur quam ieiunantes.

ſta. Montaniſtae ad inhumanum quendam rigorem & iugum graue inclinabant, *ſtationes* ad ſeram ducentes veſperam, idque ſub lege *neceſſitatis*, quod a paracleto hoc onus fidelibus impoſitum eſſet. Ait TERTVLLIANVS *de ieiun. c. 1. Arguunt nos, quod ieiunia propria cuſtodiamus, quod ſtationes plerumque in veſperam producamus.* Id reprobabant catholici, qui ieiuniorum *priuatam* religionem ſingulorum committebant arbitrio, nec *ſtationes* fratribus imponebant, quae ſponte ſuſcipiebantur ab his, quibus eas ſeruare integrum erat, & interim *ieiuni* manebant, h. e. cibum ordinarium tamdiu differebant.

Cur hi magis dicantur ieiuni quam ieiunantes?

§. XIX. Cur autem in *ſtationibus* hiſce ſacris poſitos magis *ieiunos* quam *ieiunantes* dixerim, id ex diſciplinae antiquae ratione faciendum eſſe duxi, qui *ieiunium* inde proprie aeſtimabant, ſi per totum diem ab omni cibo vsque ad *ſeram veſperam* abſtinerent. Inde 1) TERTVLLIANVS *de ieiun. c. 2.* diſtinguit inter *officia cibi ſublati*, quae *ieiuniis* propria, *diminuti*, quae in *abſtinentia* quorundam ciborum conſiſtebant, & *Xerophagia* dicebantur, & denique *demorati*, h. e. *dilati*, quae *dilationem prandii* inducebant, vt ieiuni manerent vſque ad horam nonam, ſeu tertiam pomeridianam, quod IDEM *c. 11. retardati pabuli officium* vocat. Praeterea quoque 2) non adeo inuſitatum erat, differre cibum vsque ad horam nonam, qui tamen non dicebantur *ieiunare.* STVCKIVS *in antiquit. conuiu. lib. I. c. 12.* tempore CICERONIS accubuiſſe hora nona veteres obſeruat. MARTIALIS *lib. IV. epigram. ad Euphemum* diſtribuit tempora ſingulorum dierum, & circa *horam nonam* accumbendi morem fuiſſe refert. *Coena* etiam hoc pabulum vocatur, quod duplex eſſet, veſpera *prima*, quae poſt meridiem incipiebat, & *ſera*, poſt occaſum ſolis, vt erudite obſeruat ANTONIVS BYNAEVS *de morte Ieſu Chriſti lib. I. c. 6. §. 29. p. 518. ſqq.* Inde hora *nona* iam in *primam veſperam* incidebat, qua iudaei agnum paſchalem mactabant. Ceterum quamuis fideles extra

ſtatio-

ſtationum dies citius forſan accumberent, manifeſtum tamen eſt, hanc prandii dilationem non potuiſſe dici *ieiunium* perfectum, quia alioquin omni die ieiunaſſent hi, qui vsque ad *nonam*, ex more recepto, *impranſi* manebant. Illud interim 3) non nego, aliquid *ieiunii* ſeu ſchema quoddam eius in *ſtationibus* adfuiſſe, adeoque *ſtationes* die dominica ceſſaſſe, tum quod in iis genua flecterent, tum quod prandium differrent, quod nefas erat die dominica, vt IDEM *de coron. c. III.* indicat, quo prandebant tempore conſueto, & *ſtantes* orabant, ne hilaritati diei officerent. Id videtur indicare IDEM *cit. l. c. XI. Iam ſtationes aut aliis magis faciet quam Chriſto? aut & dominico die, quando nec Chriſto?* Eo die communiter conuentus agebant: non *ſtationes*, quae magis *priuata* erat *deuotio* ſingulorum *domeſtica*, arbitraria, cum genuflexione coniuncta. Denique 4) *ſtationes* a *ieiuniis* vbique diſtinguit TERTVLLIANVS, tum intuitu *Montaniſtarm*, tum *Catholicorum*. Hi quidem facile *ſtationes* ſuas a *ieiuniis publicis* diſtinguebant, quod illas hora nona ſoluerent, non item Montaniſtae, qui in veſperam *ſtationes* producebant, quo etiam ieiunia finiebantur. Eodem ergo tempore finiebant Montaniſtae *ieiunia* & *ſtationes*, & tamen eadem diſtinguebant, quamuis hae etiam ieiunantium officia eſſent. Quae dum ſedulo peruoluo animo, non aliud diſcrimen apud Montaniſtas inter *ieiunia* & *ſtationes* inueniri poſſe iudico, quam quod vulgo inter *ieiunia publica* & *priuata* conſtituitur. Quod publice ab omnibus in ſqualore & moerore ſeruabatur, *ieiunium* dicebatur: quod *priuatim*, ex arbitrio priuato, dictis diebus inter preces & genuflexiones cum meditatione ſacrorum ſuſcipiebatur, *ſtatio* dicta fuit.

§. XX. PFANNERVS quidem *lib. II. obſ. 5.* in eo ab ALBASPINAEO recedit, quod *ſtationes* ſummo mane inceperint & ad *nonam* perductae fuerint; coiiſſe tamen fideles feria *quarta* & *ſexta* perſuaſiſſimum habet, & qui- *Pfanneri ſententia de ſtationibus examinatur.*

dem, vt §. 9. indigitat, trina vice, hora *tertia*, *ſexta* & *nona*. Anſam huic ſententiae dedit TERTVLLIANVS *de ieiun. c. 10.* vbi harum trium horarum, apud Iudaeos vſitatarum, facit mentionem. Enimuero haec ſententia adhuc magis quam ALBASPINAEI ab omni recedit probabilitate. Nam 1) SEPTIMIVS ipſemet tres illas horas precibus quotidie deſtinatas diſcernit a *ſtationibus*; *quis mihi probabit, illos ea die ſtatione functos, vt horam nonam ad clauſulam & exſtructionem ſtationis interpretetur.* 2) Quis ſibi perſuadebit, Chriſtianos feria *quarta* & *ſexta* trina vice coiiſſe, plena luce, qui die ſolis ante *ſolis ortum*, vt ſua occultarent ſacra, coire coacti ſunt? 3) Tria illa horarum momenta ſingulis diebus, ex moribus iudaeorum, precibus priuatis a plerisque deſtinata fuere, vt obſeruat VITRINGA *de ſynag. vet. lib. III. P. 2. c. 19. p. 111.* recteque addit, vigente perſecutione, haec tempora *in publico* non potuiſſe obſeruari, adeoque referenda ad *preces priuatas*. Diuerſa erat ratio *ſtationum*, ad feriam *quartam* & *ſextam* reſtrictarum, ea de cauſa, quod die *Mercurii* conſilium ad occidendum Ieſum ceperint, *veneris* vero eundem morti tradiderint iudaei, AVGVSTINO interprete *epiſt. 86.* His *ſtationum* diebus, hi qui prae ceteris in ſtudio pietatis eminebant, deuotioni priuatae ſeſe totos dabant, excubias quaſi agentes in hac militia ſacra, prandiumque ad horam IX. differebant, adeo vt nequidem *euchariſtiam* ſtationum tempore percipere, quidam licitum crederent. Ait TERTVLLIANVS *de orat. c. 14. Similiter & ſtationum diebus non putant plerique ſacrificiorum orationibus interueniendum, quod ſtatio ſoluenda ſit accepto corpore domini.* Sacrificiorum orationes ſine dubio denotant *preces euchariſticas*, quas praepoſitus magno cum feruore fundebat in adminiſtratione euchariſtiae, cum notum ſit, TERTVLLIANVM paſſim hac locutione myſtica vti, & ſacrificii praedicatum, quamuis in ſenſu improprio, huic ſanctiſſimo actui tribuere. Senſus itaque eſt, ſtationes ſeruantes ad-

An in ſtatione perſiſtentes abſtinuerint a S. coena.

abſtinuiſſe ab vſu S. euchariſtiae, quod alioquin ſtatio ſoluenda & dimittenda eſſet, in qua *ieiuni* excubabant vsque ad horam nonam. Ipſa euchariſtia in *antelucanis coetibus* ob aeſtum perſecutionis vt plurimum adminiſtrabatur, vt TERTVLLIANVS *de corona c. III.* indigitat, adeoque ſi Chriſtiani *ante lucem* his diebus forſan extra ordinem, ad arbitrium epiſcopi, imminente tempeſtate, conuenirent, hi qui *ſtationem* ſeruabant, vſu S. coenae abſtinendum eſſe credebant, quod *ieiuni* non manerent vsque ad horam nonam. Hoc vero reprobat TERTVLLIANVS *cit. l. d. orat.* aitque: *ergo deuotum Deo obſequium euchariſtia reſoluit an magis Deo obligat? nonne ſolemnior erit ſtatio tua, ſi ad aram Dei ſteteris? accepto corpore domini & reſeruato vtrumque ſaluum eſt & participatio ſacrificii & executio officii*, priuatim ſcilicet ſuſcepti. Haec verba tam plana ſunt, vt ab ALBASPINAEO *cit. l.* §. 13. in alium peruerti ſenſum nequeant. Senſus eſt, eos qui *ſtationes* his diebus ſeruabant, in ipſis antelucanis coetibus minime abſtinere debere ab vſu euchariſtiae; vtrumque *officium* & *priuatae ſtationis*, & *publicorum ſacrorum* coniungi poſſe, nec pabulum hoc ſacrum impedire, quo minus ieiuni in ſtationibus ſuis per abſtinentiam a cibis *ordinariis* manerent. Rurſus haec verba indicant, *ſtationes* non conſtitiſſe in *coitione antelucana*, quae finiebatur poſt ſolis ortum, nec omnes in his diebus ſtationes ſeruaſſe, ſed hoc arbitrio ſingulorum permiſſum fuiſſe, nec denique ſtationes *vera ieiunia* fuiſſe, in quibus *euchariſtiae ſacrae* ceſſabant. Denique & illud manifeſtum eſt, errare ALBASPINAEVM, docentem, ſtationes finitas eſſe hora nona, quod tunc demum euchariſtia percepta fuerit, quod contra mentem TERTVLLIANI eſt.

Tandem ſtationes in neceſſitatem abierunt.

§. XXI. Verum *ſtationes* paulatim in *neceſſitatem* abierunt, vt ab omnibus obſeruari deberent, & ſpeciem *ieiunii* conſtituere dicerentur, prout praxis ſequentium indicat temporum, quae *nouo iugo* libertatem eccleſiaſticam

Digitized by Google

cam admodum corrupit. In *conſtit. Apoſt. lib. V. c. 14,* quae poſt ſeculum IV. prodiere, haec paradoxa, quae tamen eo tempore iam tradebantur, adferuntur: *quarta feria & ſexta iuſſit nobis ieiunare.* IGNATIVS quidem *ad Philipp.* ita ſcripſiſſe fertur: *poſt paſſionis dominicae hebdomadem ieiunate quartis & ſextis feriis.* Quis vero crederet, IGNATIVM hanc legem impoſuiſſe fidelibus, quae ab ipſa doctrina communi aliena erat, imo pugnabat cum praxi communi, cum poſt paſchae feſtum tempore pentecoſtes per 50. dies ieiunia eſſent illicita, VT PFANNERVS *cit. l. §. 10.* & BASNAGE *cit. l.* obſeruant? Vel ſola haec ratio oſtendit, epiſtolam hanc ſuppoſititiam eſſe. CYRILLVS *in leuit. lib. 10.* iam apertius praxin communem prodit, aiens: *habemus quadrageſimae dies ieiuniis conſecratos: habemus quartam & ſextam ſeptimanae diem, in quibus ſolenniter ieiunamus.* PETRVS ALEXANDRINVS *in canon. circa ann. 306.* relatis ab HARDVINO *tom. 1. concil. p. 235. c. 15.* praxin communem itidem approbat: *non reprehendet nos quisquam quartam ac ſextam feriam obſeruantes, in quibus nos ieiunare ſecundum traditionem cum ratione PRAECEPTVM eſt.* Quod olim arbitrarium, iam *praeceptum* dicebatur: denique officia a *ieiunis* obſeruanda olim, tandem in vera *ieiunia priuata* abiere, quod tamen contra Montaniſtas eccleſia Romana admittere nolebat.

Romae ſtationes in diem veneris & ſabbati reiectae ſeculo IV.

§. XXII. Obſeruatum eſt §. 15. ſabbato S. antepaſchali tempore TERTVLLIANI publicum ieiunium in quibusdam eccleſiis obtinuiſſe, quod tantum vnicum erat per totum annum: ceteroquin *ſabbati* diebus ſingulis ſtationes, etiam Romae, incognitae erant. Iam ſeculo IV. Romae *ieiunium ſabbatinum* auditum, & in locum *quartae feriae* ſubſtitutum videtur, quod adeo Romanae eccleſiae peculiare erat, vt ne quidem Mediolani aut in aliis Italiae eccleſiis obtineret, teſte AVGVSTINO *epiſt. 118.* Incunabula eius ignorantur. Ab initio haec ieiunia pro arbitrio recepta, a quibusdam epiſcopis commendata & tan-

Digitized by Google

tandem vſu & obſeruantia confirmata videntur. Enim vero INNOCENTIVS I. qui omnes eccleſias occidentales ad ritus moresque ſuos componendas eſſe cenſuit, *ſabbatina ieiunia* ab omnibus ex aequo ſeruanda eſſe voluit, vt *epiſt. 1.* relata a GRATIANO in *c. 13. de conſecr. D.* 3. docet. *Sabbato vero ieiunandum eſſe ratio euidentiſſima demonſtrat. Nam ſi diem dominicam ob venerabilem reſurrectionem domini noſtri Ieſu Chriſti non ſolum in paſcha celebramus, verum etiam per ſingulos circulos hebdomadarum ipſius diei imaginem frequentamus ac ſexta feria, propter paſſionem domini ieiunamus, ſabbatum praetermittere non debemus: quoniam inter triſtitiam & laetitiam temporis illius videtur incluſum. Nam vtique conſtat, apoſtolos biduo iſto & in moerore fuiſſe & propter metum iudaeorum ſe occuluiſſe. Quod vtique non dubium eſt, in tantum eos ieiunaſſe biduo memorato, vt traditio eccleſiae habeat, iſto biduo ſacramenta penitus non celebrari. Quae vtique forma per ſingulas tenenda eſt hebdomadas, propter id quod commemoratio diei illius ſemper eſt celebranda.* Quartae feriae mentionem non amplius facit, vnde auguror, Romae in locum eius *ſabbatinum ieiunium* ſubſtitutum, & ob auctoritatem eius eccleſiae pedetentim eundem morem per *occidentem* receptum fuiſſe, vt hodierna praxis adhuc oſtendit.

Abſtinentia a ieiunio ſemper fuit diſtincta,

§. XXIII. Ab his ieiuniis olim differebat *ſimplex abſtinentia* a quorundum ciborum genere, cum, vti dictum, *ieiunium perfectum* in abſtinentia ab omnibus cibis vsque ad veſperam conſiſteret; ſtationes prandii dilationem vsque ad horam nonam inducerent; *abſtinentes* vero vino, aliisque cibis delicatioribus nuncium mitterent, quod in primis iis vſitatum erat, qui ſingularem ἄσκησιν per totum vitae tempus ſequebantur, vt docent TERTVLLIANVS *lib. II. de cult. femin. c. 9.* & ORIGENES *contra Celſum lib. V. p. 264. edit. Cantabrig.* Huic *abſtinentiae* vita ſolitaria coniuncta tandem eſt, peperitque monachiſmum, vti notiſſi-

tiſſimum. Perpetuo hi abſtinebant, ſed non perpetuo ieiunabant; vnde etiam *abſtinentes* vel *continentes* appellati ſunt. vid. CANGIVS *voc abſtinentes.* Hoc *abſtinentiae* genus TERTVLLIANVS *diminuti cibi vel pabuli officium* vocat, & a *ieiunio* diſtinguit *de ieiun. c. 2.* Erat vero

olim libera, prorſus libera & arbitraria, quod TERTVLL. *cit. l. c. 13.* non negat, adducitque exempli loco, *interdum pane & aqua victitantes, vt cuique viſum eſt.* Montaniſtae & hic excedebant, & ſuis aſſeclis hanc *abſtinentiam* certo tempore ſeruandam obtrudebant, quod reprobabant catholici, vt IPSE *cit. l. c. 1.* fatetur: *arguunt nos, quod Xerophagias obſeruemus, ſiccantes cibum ab omni carne & omni iurulentia, & viuidioribus quibusque pomis, ne quid vinoſitatis vel edamus vel potemus: lauacri quoque abſtinentiam, congruentem arido victui.* Interim hanc abſtinentiam *portionale ieiunium c. 9.* vocat, ſeu *ſecundum quid*, quamuis in conceptu proprio non eſſet *ieiunium*, quod abſtinentes adhuc quandoque pranderent, vtut in aridioribus cibis, quandoque eidem *ieiunium diurnum* adiungerent, vt Montaniſtae, qui duas in anno hebdomadas ei deſtinauerant, vt IDEM *cit. l. c. 15.* docet, *paſchae* ſcilicet *proximas*, quas adhuc reiiciebant Romani; ſed poſtea ipſos ſuperarunt Montaniſtas, & *Xerophagias* ſeu *abſtinentiam* extenderunt ad ſeptem fere hebdomadas.

quam libertatem primum ſuſtulerunt Montaniſtae.

Libertas abſtinentiae vlterius illuſtratur.

§. XXIV. Fuit hic ciborum delectus per aliquot ſecula adhuc arbitrarius, vtut (1) quidam patres fugam a certis cibis admodum inculcarent, commendarent, docerent, *lege eccleſiaſtica* tamen nemini illam imponentes: (2) in nonnullis locis haec abſtinentia *conſuetudine* quadem roborata eſſet, quam rigidiores vltra, quam par erat, ſancte ſeruandam eſſe tradiderunt. De *libertate* hac apud THEODORET. *comm. ad Epiſt. ad Rom. c. XIV. tom. III. p. 104.* teſtimonium omni exceptione maius occurrit. *De ſolis itaque cibis*, ait, *vniuscuiusque ſententiae poteſtatem dedit* Apoſtolus. *Haec enim conſuetudo in hodier-*

dier-

diernum vſque diem manſit in eccleſiis: & hic quidem abſtinentiam amplectitur; ille vero omnibus eſculentis absque ſcrupulo veſcitur; & neque hic illum iudicat, neque ille alterum reprehendit. Haec ipſa *libertas* varium produxit morem & diuerſitatem in ipſa abſtinentia. Obſeruat hoc optime SOCRATES *lib. V. hiſt. eccl. c. 22.* his verbis: *Neque vero in dierum numero duntaxat, verum etiam in ciborum abſtinentia diſcrepare inter ſe reperiuntur. Nam alii quidem ab animatis penitus abſtinent; alii ex animantibus piſces ſolos comedunt. Nonnulli cum piſcibus etiam auibus veſcuntur; ex aquis, vt eſt apud Moyſem, eas quoque conditas eſſe affirmantes. Quidam ab omni arborum fructu & ab ouis abſtinent. Quidam ſolo veſcuntur pane: alii ne hoc quidem vtuntur. Non nulli vsque ad horam nonam ieiunantes, quouis poſthac ciborum genere vtuntur absque diſcrimine. Aliae rurſus apud alias gentes obſeruantiae & innumerabiles cauſae afferuntur.* Hi diuerſi mores obtinebant in diebus *ieiuniorum*, dum quidam, ſoluto ieiunio, adhuc legem *abſtinentiae* coenae ſuae addebant; quidam vero, ſoluto ieiunio, laute viuebant, & ita *ieiunium* cum *abſtinentia* quandoque coniunctum erat, quandoque non. Rationem huius diſcrepantiae in eo recte collocat SOCRATES, quod nullum *ſcriptum* hac de re poſſit proferri *praeceptum*, ſed *arbitrio cuiusque & voluntati apoſtoli id reliquerint, vt vnusquisque, quod bonum eſt, ſua ſponte, non metu ac neceſſitate perageret.* Ipſa ſcilicet ἄσκησις, cuius pars eſt *abſtinentia*, ſua natura debet eſſe libera & legibus ſoluta.

Indè diuerſus mos abſtinentiae ortus.

§. XXV. NATALIS ALEXANDER *ad ſec. 2. diſſ. IV. art. 2.* in alia omnia iuit, totusque in eo fuit, vt oſtenderet, hanc *abſtinentiam* diebus ieiunii apud veteres chriſtianos *lege publica* praeceptam fuiſſe. Plurimorum patrum dicta cumulauit, qui laudant, *docendo* inculcant hanc *abſtinentiam*, & ex veteris teſtamenti argumentis illuſtrant. Aſt patrum *dicta* & *doctrinae* non ſunt *leges eccleſiae.*

Libertas abſtinentiae in quadrageſima contra Natalem aſſeritur.

cleſiaſticae, imo illud potius euincunt, abſtinentes nondum vinculis *legum ſeueriſſimarum* conſtrictos fuiſſe. Deinde quaedam etiam *mores* eccleſiarum iam receptos referunt, enarrantque, tempore *quadrageſimae* abſtinere fideles ſolitos fuiſſe ab vſu carnium; non vero euincunt, ſecus facientes punitos, poenitentiis ſubiectos, aut excommunicatos fuiſſe. Vrgebant patres admodum *abſtinentiam:* rationibus variis eandem euincebant: inde plerique eam ſancte obſeruabant, id quod patres in ſcriptis ſuis vtplurimum referunt.

Tandem per leges abſtinentia & ieiunia inculcata ſunt.

§. XXVI. Enimuero quod epiſcopi *docendo, tradendo* & *inculcando* a chriſtianis non plene impetrare potuere, per *legum eccleſiaſticarum* vincula, additis poenis grauiſſimis, ab iis extorſerunt, & ita *legalem abſtinentiam* & *legalia ieiunia* orbi obtruſerunt contra apoſtolorum mentem & ſententiam. Iam in *concilio Gangrenſi poſt ann. 325.* habito *c. 19.* ieiuniorum communium obſeruantia ſub *anathemate* eſt iniuncta ἀσκουμένοις, qui peculiariter *continentiae* propoſitum ſuſceperant, quales erant monachi, ſi quidem ſtimulo ſuperbiae id facerent, ea ducti opinione, quod iam ad perfectionem perueniſſent. Horum mores ſuperbiamque damnabant duntaxat, non vero generatim iam *ieiuniorum* obſeruantiam ſub *poenis* inculcabant. In Hiſpania, quae ſemper *ſeueritati* & imperio in conſcientias prae ceteris ſtuduit ex proprio climatis principio, fere primum additae ſunt poenae grauiſſimae. Nam in *concilio Toletano VIII. anno 653.* celebrato *c. 9.* apud HARDVIN. *tom. III. concil. p. 964.* abſtinentia a carnibus tempore quadrageſimali his iniungitur poenis: *quibus ex hoc acerrime interdicitur, vt quiſquis abſque ineuitabili neceſſitate atque fragilitatis euidenti languore ſeu etiam aetatis impoſſibilitate, diebus quadrageſimae eſum carnium praeſumſerit attentare, non ſolum reus erit reſurrectionis dominicae, verum etiam alienus ab eiusdem dei ſancta communione. Et hoc illi cumuletur ad poenam, vt ipſius anni tempore ab omni eſu*

eſu carnium abſtineat gulam: quia ſacris diebus abſtinentiae oblitus eſt diſciplinam. Illi vero, quos aut aetas incuruat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non ante prohibita violare praeſumant, quam a ſacerdote permiſſum accipiant. Sic itaque 1) *abſtinentia* ſub grauiſſima poena ſingulis iniuncta eſt, quae debebat eſſe *arbitraria* ex natura ſua: 2) ex nutu ſacerdotum pendere coepit, quippe qui in conſcientias imperium exercent. Ita pedetentim *ieiunia* cum *abſtinentia* per *leges poenales* ſunt ſingulis iniuncta, quo ipſo, vt apud Iudaeos, *legalia* fieri coeperunt, vt plura alia concilia declarant. In *LL. eccl.* EDOARDI apud HARDVIN *tom. VI. p. 1. conc. p. 498. de anno 906.* haec lex ieiuniis dicta: *liber ſi indictum ieiunium cibo ſumto diſſoluerit & mulcta & ipſa legis violatae poena plectitor: ſeruus vapulato aut pretio redimito.* Poena ſimilis ſtatuitur in *legibus eccleſ.* CANVTI Regis apud EVNDEM *cit. l. p. 904. c. 15.* & in *concil. Vaurenſi* de *anno 1368. c. 89.* poena *excommunicationis* iis dictatur cum maledictione aeterna, qui carnes commedere auſi fuerint. Vid. HARDVIN. *tom. VII. concil. p. 1838.*

§. XXVII. Ciborum etiam delectus in *quadrageſima* aliisque temporibus determinari coepit, non tamen eadem vbique praxis fuit. Epiſcopus Aurelianenſis THEODVLFVS ſcripſit anno 797 *capitulare* ad ſuos presbyteros, relatum ab HARDVINO *tom. IV. concil. p. 921.* vbi *c. 37. ſqq. ieiunium* & *abſtinentia* adhuc diſtinguuntur, & vtriusque limites collocantur in quadrageſima. In *c. 37.* in hac non ieiunare *praeceptum Dei transcendere* dicitur. In *c. 39.* ieiunium ad veſpertinum tempus prorogandum eſſe ſtatuitur; addita lege *abſtinentiae* in *c. 40.* tempore veſpertino: *abſtinentia vero in his diebus omnium deliciarum eſſe debet, & ſobrie & caſte viuendum,* in coena ſcilicet, quam tantum admittebat. Addit: *qui vero ouis, caſeo, piſcibus & vino abſtinere poteſt, magnae virtutis eſt: qui autem his aut infirmitate interueniente, aut quolibet opere abſtinere*

Ciborum delectus in abſtinentia varie determinatus,

ſtinere non poteſt, vtatur: tantum vt ieiunium vsque ad veſperum ſolenniter celebret, & vinum non ad ebrietatem ſed ad refectionem corporis ſui ſumat. Non ergo *abſtinentia* & *ieiunium* eodem ſemper loco habebantur, ſed adhuc nonnunquam diſtinguebantur. Similí fere lege CHRODOGANGVS epiſcopus Metenſis; cui *vita canonica* ortum ſuum debet, clericos ſuos conſtringere voluit in canonibus, iis praeſcriptis. Nam in *c. 26.* apud HARDVINVM *tom. IV. conc. p. 1189.* ita edixit: *decernimus, in illis XL. diebus ante paſcha cum omni puritate mentis & corporis noſter clerus, Deo iubente, in quantum poterit, ſe cuſtodiat. De cibi autem & potus perceptione, in quantum Deus auxilium dederit, parcitatem habeant, i. e. vt quotidie, exceptis dominicis diebus, a capite quadrageſimae vsque ad S. paſcha poſt dictam veſperam in refectione ſemper reficiant & ab illis cibis ſe abſtineant vel potu, ſicut epiſcopus cum ratione conſtituerit.* Notum eſt, epiſcopum Metenſem vitam monaſticam clero cathedralis eccleſiae obtruſiſſe, adeoque *ieiunia* haec cum *abſtinentia* monachis inprimis vſitata ei praeſcripſiſſe. Cum enim laici tot ieiuniis diuturnis conſtringi non commode potuerint, iis tandem poſt aliquot ſecula ſola lex *abſtinentiae* ſub titulo *ieiunii* praeſcripta, vera autem ieiunia monachis & canonicis relicta videntur, cum *abſtinentia*. Dixi, *tandem* laicis ſolam *legem abſtinentiae* ſuffeciſſe; quantum enim fieri poterat, etiam his *ieiunia* cum *abſtinentia* demandata ſunt, vt vel ex NICOLAI I. *reſponſ. ad conſult. Bulgar.* apud HARDVIN. *tom. V. concil. p. 355. c. 4.* liquet, vbi adhuc *ieiunia cum abſtinentia* ita coniungit, vt appareat, vsque ad veſperam *ieiunium* duraſſe, & in ipſa coena legem *abſtinentiae* obſeruari debuiſſe *in ſexta feria omnis hebdomadae & in cunctis vigilium inſignium feſtiuitatum.* *In LL. eccl.* CANVTI regis *c. 19.* apud EVNDEM *cit. l. p. 904.* eadem praxis adhuc occurrit: *malum quidem eſt ante prandium* (coenam) *ieiunii inſtituti tempore quidquam cibi ſumere, peius tamen come-*

& ieiunium ab abſtinentia diſtinctum,

quod vlterius euincitur.

comeſa carne ſe ipſum foedare. Ieiunabant ergo vsque ad ſeram veſperam: qua veniente, coena, quae hic *prandium* per abuſum vocatur, vt recte annotot HARDVINVS, in magna abſtinentia peragenda erat, ſine carne aliisque lautioribus cibis. Ita *ieiunium* per plura ſecula cum *abſtinentiae* lege coniunctum fuit, vt adhuc in *concil. Moguntin. de anno 1549. c. 47.* indigitatur; ſola autem *abſtinentia* proprie ieiunium dicta haud fuit, niſi poſtquam, vt dictum eſt, euentus docuit, tam duriſſimam ieiunii legem per XL. dies aliisque ſtatis temporibus iugum intolerabile eſſe, cuius obſeruantia, multiplicatis ieiuniis, in pauciſſimos cadere poterat, quo ipſo factum, vt *ieiunia* pleraque ad ſolam *abſtinentiam* fuerint reſtricta.

§. XXVIII. Videlicet ieiuniorum dies pedetentim admodum aucti ſunt, & in inſignem ercreuerunt numerum. *Antepaſchale* eſt antiquiſſimum, die *veneris* ante paſcha celebratum, quod adhuc hodie in *abſtinentia* & *ieiunio* tam a catholicis quam proteſtantibus recte in plerisque locis peragitur. Aequum enim piumque eſt, vt hoc die in luctu & moerore viuamus, vnde ſua ſponte ieiunia ſequuntur, quem triſtiſſima paſſio ſaluatoris noſtri inſigniuit. Paulo ſerius *quadrageſimale* ſpatium ei acceſſit, olim rigoroſe obſeruandum, non tantum in *abſtinentia*, ſed etiam in *ieiunio*, quod hodie in eccleſia Romana ſublatum, ſola illa retenta. Neque vna tantum *quadrageſima* vbique obſeruata: tres per annum alicubi olim receptae fuere, vt apud Francos, ceu docet *lib. VI. capitul. 187.* apud BALVZ *tom. I. capitul. p. 954. Iterum admoneant ſacerdotetes, vt ieiunia tria legitima in anno agantur, i. e. XL. dies ante natiuitatem diuini, & XL. dies ante paſcha, vbi decimas anni ſoluimus, & poſt pentecoſtes XL. dies. Quanquam enim non nulla ex his canonica priuentur auctoritate, nobis tamen omnibus ſimul propter conſetudinem plebis & parentum noſtrorum morem haec obſeruare, vt ſuperius comprehenſum eſt, conuenit.* Additur: *& licet omnibus diebus orare & abſtinere*

Species ſtatorum ieiuniorum, antepaſchale,

quadrageſimale,

quod in quibusdam locis triplex fuit.

com-

conueniat, *his tamen temporibus amplius ieiuniis & poenitentiae ſeruire oportet.* Praeter *abſtinentiam* in his quadrageſimis ſimul *ieiunium* praecipitur, quod indicat, *ieiunia* in ſola *abſtinentia* non conſtitiſſe. Harum trium quadrageſimarum inſtitutum monachis deberi probabile eſt, quippe qui olim pro auſteritate vitae, cui dediti erant, etiam ieiuniis crebrioribus inclareſcere voluere, vt docet MARTENE *de antiq. monach. ritibus lib. III. c. 1. p. 261. ſqq.* Ad horum formam compoſiti ſunt a CHRODOGANGO *canonici*, inde non mirandum, quod, in *canonibus* ſuis, ab HARDVINO *tom. IV. c. 20. p. 1189.* relatis, triplicem hanc quadrageſimam itidem ſuo clero praeſcripſerit, vt in his vsque ad horam *nonam* ieiunarent, & praeterea ex carnibus *abſtinerent.* Peculiarem tractatum de *ſanctis tribus quadrageſimis* ſeculo VI. ſcripſit ANASTASIVS SINAITA, relatus inter COTELERII *monumenta eccleſ. graec. tom. III. p. 425.* carpitque eos, qui *inuentum eſſe monachorum* easdem, olim iam perſuaſiſſimum habebant, quo tamen nihil verius dici potuit. A monachis pedetentim ad laicos tranſiere per epiſcoporum ſuggeſtionem, qui ſaepe numero ea tempeſtate ex monaſteriis petebantur, & mores monaſticos fidelibus inculcabant, vnde etiam in *capitularibus* horum obſeruantia non tantum confirmata, ſed aliis quoque monumentis illuſtrata & exornata eſt ab EDMVNDO MARTENE *cit. l. p. 264.* Conf. ill. DN. WILDVOGEL *de eo quod iuſt. eſt circa temp. quadrageſ. c. 1. §. 4. ſqq.* Inde confluxiſſe arbitror *ieiunium aduentus*, quod etiam *Romana eccleſia* receperat teſte INNOCENTIO III. in *c. 2. d. obſeru. ieiun.* ibi: *ieiunium, apud nos in aduentu domini agitur*, quippe quod eſt *quadrageſima ante natalem*, vel ſaltim eius loco obſeruatur.

Ieiunium quatuor temporum, §. XXIX. Statis hiſce ieiuniis etiam acceſſit *ieiunium quatuor temporum*, quo vnumquodque trimeſtre anni initiatur. Dies, quo auſpicia ſua habent, vulgo hodie vocantur *quatember*, & in Calendariis notari ſolent regulariter,

riter, atque olim admodum variarunt, vt obſeruat DALLAEVS de *ieiun. lib. IV. c. 7.* Primordia eius incerta ſunt, vt non diffitentur PFANNER *cit. obſ. VI.* §. *31.* DALLAEVS *cit. l.* aliique, quamuis fabulas narrent, qui eas ab inſtituto apoſtolico deducunt. CALIXTO Pſeudo-ISIDORVS horum inſtitutionem attribuit, idque ex eo repetiit GRATIANVS in *c. 1. D. 76. Ieiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didiciſti* (forſan tres quadrageſimas intelligit) *conuenientius nunc per quatuor tempora, fieri decernimus, vt ſicut annus per quatuor voluitur tempora ſic & nos quaternum ſolenne agamus ieiunium per anni quatuor tempora.* Non adeo improbabile eſt, occaſione iudaicorum ieiuniorum hoc ieiunium eſſe a Romana eccleſia praeſcriptum, & huius ad exemplum reliquas tandem eccleſias compoſitas fuiſſe. Habuiſſe enim Romanam eccleſiam propria ieiunia, vti Montaniſtas, nemo negabit, quae ex moribus Iudaeorum traxit antiquis, vtpote quorum iugum reducere ſtuduit. Habuere vero Iudaei quatuor ieiunia, menſis *quarti, quinti, ſeptimi* & *decimi*, teſte ZACHARIA *VII. 19. v.* RELAND. *in antiq. Hebraeor. p. IV. c. 10. §. 6.* Explicat & illuſtrat haec *quatuor ieiunia iudaica* HIERONYMVS in *c. 7. D. 76.* quae quamuis eius tempore nondum obſeruata fuerint; ſeculo tamen V. aliquam praxin in eccleſia Romana habuiſſe videntur. Indicat id ipſum LEO, relatus in *c. 6. diſt. 76. Huius obſeruantiae vtilitas, dilectiſſimi, in eccleſiaſticis praecipue eſt conſtituta ieiuniis, quae ex doctrina S. Spiritus ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, vt lex abſtinentiae omnibus ſit adſcripta temporibus. Siquidem ieiunium vernum* in *quadrageſima, aeſtiuum in pentecoſte, autumnale in menſe ſeptimo* (qui apud nos eſt October) *hyemale autem in hoc, qui eſt decimus* (Ianuarius) *celebramus.* En iudaicos mores, reductos ab epiſcopo Romano, expreſſe fatente, *ſeptimi* & *decimi* menſis ieiunia, iudaeis propria, ipſius aeuo iam reſtituta fuiſſe, in locum autem ieiunii menſis *quarti* & *quinti* *Natales eius.*

quadrageſimale & pentecoſtale fuiſſe ſurrogatum, vt quatuor haec tempora ſi non in totum, ad minimum *ſecundum quid* iudaica ieiunia referrent.

Huius ieiunii noua mutatio. §. XXX. Fontem aperui: nunc addenda inſignis eius mutatio. Quatuor tempora anni ieiuniis eſſe conſecranda, ex *diſciplina iudaeorum* crediderunt, non tamen praeciſe menſibus a iudaeis aſſignatis inhaerendum, quippe qui ſingulares ſuas rationes, ab HIERONYMO adductas in *c. 7. cit.* habuere. Paulatim ergo quidam alios ſubſtituerunt menſes, eosque inprimis, qui ſingulorum trimeſtrium primi ſunt, vt ita ſingulae partes anni per *ieiunia* conſecrarentur. In *concilio Moguntino anno 814.* habito *c. 34.* a GRATIANO relato in *c. 2. D. 76.* haec immutatio iam deprehenditur: *conſtituimus, vt quatuor tempora anni ab omnibus communi ieiunio obſeruentur, i. e. in menſe Martio hebdomade prima: in Iunio ſecunda: in ſeptembri tertia: in decembri quarta.* Illuſtrat hoc ipſum STEPHANVS BALVZIVS *in not. ad tom. I. capitul. p. 954. c. 186.* ex homilia incerti auctoris in vetuſtiſſimo codice S. Galli, quam *in append. tom. II. p. 1376.* integram refert: *ieiunia debetis cuſtodire quatuor tempora in anno i. e. menſe Martio in prima ſeptimana, quando intrat Martius debetis ieiunare die mercoris & die veneris & die ſabbati. In menſe Iunio in ſecunda ſeptimana poſtquam Iunius intrat, debetis ieiunare die mercoris & veneris & die ſabbati. In menſe Septembri in tertia ſeptimana, poſtquam September intrat, ieiunate die Mercoris & Veneris & ſabbati. In menſe decembri in quarta ſeptimana ieiunate die Mercoriis & Veneris & ſabbati.* In Capitularibus haec ipſa determinatio ſpecialior iam occurrit, & quidem *lib. V. c. 151.* apud BALVZ. *tom. I. p. 854. in Martio menſe hebdomada prima, feria quarta & ſexta & ſabbato veniant omnes ad eccleſiam hora nona cum litaniis ad miſſarum ſolemnia.* In menſe Iunio idem faciendum praecipitur hoc addito: *ieiunetur vsque ad horam nonam, & a carne ab omnibus abſtinea-*

ſtineatur. Ieiunium hic rurſus cum *abſtinentia* coniungitur, non confunditur. Vsque ad horam *nonam* ſtationes publicae erant, a *ieiunis* peragendae: ſoluta ea, cibus quidem capiebatur, ſed in *abſtinentia*. In fine additur: *ſicuti eſt in eccleſia Romana traditum*, quae verba indicium praebent, hanc ſpecialiorem determinationem deberi eccleſiae Romanae. Simili fere ritu monachos haec ieiunia olim obſeruaſſe obſeruat MARTENE *de antiq. monachor. ritib. lib. 3. c. 22. n. 16. ſqq.* Legitime autem a ſacerdote plebi erant denuncianda, vt indicat *capit. 135. lib. VII.* prout in aliis feſtis diebus moris eſt, quamuis hodie in Calendariis quoque annotentur. In terris proteſtantium haec quidem ieiunia non celebrantur ritu antiquo; id tamen inde retentum, vt in pluribus eccleſiis *dies poenitentiales* circa haec quatuor tempora habeantur, ieiunio ſingulorum arbitrio relicto.

§. XXXI. Aliud quoque ieiunium, *pentecoſtale* ſcilicet, acceſſit, quod itidem Romanae eccleſiae debetur, & tempore LEONIS I. iam vſitatum erat, vt ipſe indicat in *c. 5. D. 76. Igitur poſt ſanctae laetitiae dies, quos in honorem domini a mortuis reſurgentis ac deinde in coelos aſcendentis exigimus, poſtque acceptum S. Spiritus donum ſalubriter & neceſſarie conſuetudo eſt ordinata ieiunii, vt ſi quid forte inter ipſa feſtiuitatum gaudia negligens libertas & licentia inordinata praeſumſit, hoc religioſae abſtinentiae cenſura caſtiget.* Eius quoque mentionem facit inter quatuor ieiunia §. 28. adducta, vt credibile ſit, illud poſtea ad ieiunium *quatuor temporum* tractum fuiſſe. Liquet vero ſimul ex hoc loco & aliis plurimis teſtimoniis, per plura ſecula nefas iudicatum fuiſſe in *quinquaginta diebus* poſt paſcha ieiunare, quippe quae erant *dies boni* ſeu *hilaritatis* ob reſurrectionem domini. **Pentecoſtale.**

§. XXXII. Primus MAMERTVS, Viennenſis epiſcopus fuit, qui circa *annum 500.* hanc legem eccleſiaſticam ſoluit, & ante aſcenſionem domini per triduum ieiunium, **Rogationum ieiunium.**

Digitized by Google

quod *rogationum* vocant, indixit, *dum vrbs illa multis terreretur prodigiis*, vt ait GREGORIVS Turonenſis *lib. 2. hiſt. c. 34.* in quibus *ſolennes proceſſiones* habebantur, cum *rogationibus*, ad Deum directis, pro auerruncando omni malo, quae *litaniae* dictae ſunt. Intra limites dioeceſeos Viennenſis vero non diu ſubſtituit hoc nouum ieiunium, ſed pedetentim totam Galliam, imo vniuerſum regnum Francorum, Angliam aliaque regna permeauit. Iam *anno 511.* in *concil. Aureliano 1. c. 27. apud* HARDVIN. *tom. II. concil. p. 1011.* ita cautum fuit: *Rogationes i. e. litanias ante aſcenſionem domini ab omnibus eccleſiis placuit celebrari, ita vt praemiſſum triduanum ieiunium in dominica aſcenſionis feſtiuitate ſoluatur:* praeter *ieiunium* & *abſtinentia*, ſingulis iniuncta: *quo triduo omnes abſtineant* & *quadrageſimalibus cibis vtantur* Autor incertus, qui aeuo CAROLI M. vixit, in *homilia* a BALVZIO *tom. II. capit. p. 1376.* publicata, huius *ieiunii* leges ita determinat: *illos tres dies ante aſcenſionem domini ieiunate. Et cruces & reliquias ſequimini non in ioco nec caballitando; ſed cum humilitate & contritione cordis celebrate ipſas rogationes, & a carne omnes abſtinete & miſſas audite.* In *concil. Cloueshouienſi II. de anno 747. c. 16.* apud HARDVIN. *tom. 3. p. 1956.* huius ieiunii etiam fit mentio, ſimulque *noui ieiunii*, quod *litaniam maiorem* vocarunt, celebratio iniungitur, & quidem ex *more Romanae eccleſiae*, ad quem prouocatur: *condixerunt capitulo, vt litaniae i. e. rogationes a clero omnique populo his diebus cum magna reuerentia agantur, i. e. die ſeptimo Kalendarum Maiarum iuxta ritum Romanae eccleſiae: quae & LITANIA MAIOR apud eam vocatur.* Huius quoque fit mentio *in lib. VI. capit. 74.* apud BALVZ. *tom. I. p. 934. & p. 1179. c. 120.* & alibi. Mox de ieiunio rogationum haec adduntur. *Et item quoque ſecundum morem priorum noſtrorum dies ante aſcenſionem domini in coelos cum ieiunio vsque ad horam nonam & miſſarum celebratione venerentur.* Sed plura alia praeterea ieiunia olim

Digitized by Google

olim vſitata fuere, inprimis *vigiliarum* aliaque, quae hic enarrare non vacat.

§. XXXIII. Ex his, quae hactenus adducta ſunt, quasdam nunc colligam obſeruationes, doctrinam hanc illuſtrantes. Prima eſt, per plura ſecula *ieiunia* ab *abſtinentia* fuiſſe diſtincta, & hanc illorum tantum appendicem fuiſſe, ne ieiunantes delicatioribus cibis defectum prandii poſtea compenſarent, vel, quod alii maluerunt, corpus ſuum eo magis affligerent. Hodie vero inter Romanae eccleſiae conſortes ieiunia *ſtata* fere ſunt derelicta, ſola *abſtinentia* a *carnibus* retenta, quam *ieiunium* vulgo vocare ſolent. *Xerophagias* olim TERTVLLIANVS vix vocare auſus fuit *ſemiieiunia*, quae tamen, comparatiue loquendo, magis adhuc ieiuniis accedebant, quam ſola a *carnibus* abſtinentia, hodie vſitata. Cum vero aliunde ſatis copiam habeant *abſtinentes* ſaturandi corpus ſuum, & delicatioribus cibis ſeſe paſcendi, ſiquidem facultates id permittunt, nec *ieiunantes* nec *ieiuni* dici poſſunt, adeoque ſe more eccleſiae antiquo viuere, agere, & ieiunare aſſerere nequeunt, praeſertim cum *vini* vſus in *abſtinentia* reductus ſit. Non improbo *vini* vſum, nec cibos diſſuadeo tempore *quadrageſimae*; aſt *ieiunium* nullum amplius in his abſtinentibus vel quaſi agnoſco, credoque ieiunia antiqua ſeuera & plusquam *legalia* ſublata fuiſſe vel abolita. Equidem ZACHIAS *in quaeſt. medico-legal. lib. 5. tit. 1. q. 1. n. 29.* ideo abſtinentiam a carnibus & iis omnibus, quae ſementinam originem carnis habent, vt oua & lacticinia, praeſcriptam eſſe cenſet, quod *haec omnia & multum ſanguinis & laudabilem generent, & cuius generatione, libidine excitata, ſpiritus ſuccumbat.* Idem vero etiam *vinum* operatur, quod maxime ſtimulat libidinem, praeterea vero haec ſola *abſtinentia*, teſte experientia, parum proficit, ſi *armis ſpiritualibus* homines ſunt deſtituti contra hoſtem internum, quae in ſacris commendata ſunt, non talia infirmiſſima remedia. 1. *Tim. IV, 8.*

Ieiunium ab abſtinentia olim diſtinctum fuit.

Hodie abſtinentia nomen ieiunii accepit.

Ieiunia meritoria credita ſunt, & operari remiſſionem peccatorum.

§. XXXIV. Altera eſt, quod ieiunia pleraque ab eccleſia ſint indicta, ſtatuta, & praeterea plura alia ex libera voluntate ſuſcipienda commendata cum ſumma *abſtinentia*, vt *ieiunantes* & *abſtinentes* quoddam *meritum* vel *remiſſionem peccatorum* ſibi acquirere poſſent. Notatus hic naeuus iam ab aliis, quem paucis tantum tango, quamuis ſimul vera inde cauſa appareat, quare proteſtantes hanc *ieiuniorum* & *abſtinentiae* legem repudiauerint. Qui antiquitates, *actaque ſanctorum* euoluit, deprehendet, hanc opinionem de ſingulari *merito* per ieiunia conſequendo, in plurimis, maxime vitam monaſticam ſectantibus, ſtudium ieiunii & abſtinentiae adeo incendiſſe, vt *iacturam ſanitatis* facerent, & corpus ſuum fame & inedia conſumerent contra rectam rationem, quae *conſeruationem* ſui ſingulis commendat praecipitque, & ſaluatoris intentionem, qui nullibi tam duriſſimam legem, accelerandi mortem ſuam per inediam & nimiam abſtinentiam, fidelibus praeſcripſit. In *actis SS. menſ. Ian. d. 17. tom. III. p. 298.* S. PIORIS vita refertur, idque ſigillatim vt notatu dignum traditur, quod in ſolitudine puteum effoderit, & inuenta *aqua amara* & *ſalſa ad augmentum meritorum* per XXX. annos vſus fuerit, quamuis haec ab aliis guſtari non potuerit. B. OSANNA Mantuana creberrimis ieiuniis fere ſeſe confecit; *eo vſque enim eam victus parcitas deduxerat, vt vix pedes ſubſiſteret, pellisque oſſibus haereret*, vt ait AVTOR vitae eius in *actis SS. d. 18. Ian. tom. III. p. 684.* & nihilominus in hac irrationabili ſui ipſius conſumtione ſanctitas cum merito ſingulari quaeſita eſt. MARGARETHAE Reginae Scotiae id laudi tribuitur *quod per nimiam abſtinentiam grauiſſimae infirmitatis incurreret moleſtiam*, vt in *actis SS, d. 10. Ian. tom. I. p. 332.* refertur. Etiam haec *ieiunia* & *abſtinentiae* officia aliis prodeſſe poſſe creditum fuit. Quis enim ignorat DOMINICI LORICATI creberrima ieiunia cum diſciplina ſeu *flagellatione* & recitatione pſalterii, ſaepius in ſingulis diebus reiterata,

con-

coniuncta, quo merito ſeſe myriades annorum plures, quibus in purgatorio adhuc animae ſubiectae putabantur, redemiſſe miſer homo credebat. Fabula eſt, S. LVTGARDI virgini *ordinis Ciſterc.* reuelatum fuiſſe, *vt pro peccatoribus vniuerſaliter ieiunaret*, id quod per ſeptem annos praeſtitiſſe dicitur in *pane* & *olere*. Sed ecce efficaciam inſignem! B. MARIA *de* OIGNIES in morte quaſi ſpiritu prophetico tacta, teſtata hoc eſt: *ſub coelo*, ait, *non habet mundus, domina Lutgarde, fideliorem & magis efficacem in precibus pro liberandis animabus a pugatorio & pro peccatoribus exoratricem* v. *Acta SS. d. 16. Iun. p. 245.* Et quis referret omnes *abſtinentiae* & *ieiunii* effectus miraculoſos, qui in *vitis ſanctorum* infinito numero finguntur, vt nullus fere *ſanctus* referatur, cuius *abſtinentia* & *ieiunia* miraculis caruerint. Hi fuere ſtimuli, qui induxerunt quosdam, vt cum ipſius naturae deſtructione, quod plane inhumanum eſt, ieiunarent & abſtinerent, quos tamen in *coelitum* & *diuorum* numerum ea de cauſa antiquitas ſuperſtitioſa collocauit. Non defuere tamen, qui hanc *indiſcretam abſtinentiam* improbarent, inter quos quoque nominandus ADALHERVS epiſ. *in admon. ad Nonſuindam c. 8.* quam P. PEZIVS *tom. II. theſ. anecdot. nouiſſ. P. 2. p. 30.* refert, ſimulque exemplo quodam allato oſtendit, quanta onera grauiſſima quandoque patres monaſteriorum, ſepoſitis genuinis a Saluatore praeſcriptis, iis commendauerint, qui ſalutis ſuae ſummam gerebant curam. Ita per regulas *ieiuniorum, abſtinentiae*, aliarumque *mortificationum*, vt loquuntur, in pietate inclareſcere voluerunt, cum tales regulae *auaritiae* ſtimulo agitatis admodum gratae videantur, quibus tamen hic ſtimulus magis augetur quam mens mutatur.

Violatores ieiuniorum grauiter ſecundum I L. eccleſiaſticas plectuntur.

§. XXXV. Tertia eſt, quod quae per *eccleſiaſtica edicta* ſunt ſtatuta, tam ſtricte ſint obſeruanda, vt contra regulas abſtinentiae vel ieiunii peccans grauiſſimas *poenas ſeculares* & *eccleſiaſticas* ſubire debeat. Supra iam obſeruaui,

uaui, ieiunia haec *legalia* tandem corruptis eccleſiae temporibus introducta fuiſſe; & poenam vtramque violatoribus fuiſſe impoſitam. CAROLO M. per ſuggeſtionem epiſcoporum quadrageſimale ieiunium eiusque obſeruantia adeo cordi fuit, vt Saxonibus nuper conuerſis eſum carnium *ſub poena mortis* indixerit, obſeruante MABILLONIO in *annal. Benedict. tom. II. lib. 26. ad. ann. 7951. n. 42.* & *ad ann. 785. n. 46.* Addit vir doctiſſimus, CAROLVM religioni hoc ipſo *legum metum* adieciſſe, id quod non potuit non religioni, dominatum ſummum ambienti, adſcribere. IDEM ad *ann. 804. n. 25. p. 306.* ipſum capitulare, quod HOLSTENIVS ex codice Vaticano primus vulgauit, adfert huius tenoris: *ſi quis ſanctum quadrageſimale ieiunium pro deſpectu chriſtianitatis contempſerit & carnem comederit, morte moriatur: ſed tamen conſideretur a ſacerdote, ne forte cauſa neceſſitatis hoc cuilibet proueniat vt carnem comedat.* Integram *capitulationem de partibus Saxoniae*, prout inſcribitur, referunt CAROLVS COINTIVS *in annal. Franc. eccl. tom. VI. ad ann. 804. n. 24. p. 838.* & STEPHANVS BALVZ. *tom. I. capitul. p. 251. ſqq.* Non adeo mirandum, tam duram legem ieiuniis dediſſe CAROLVM M. qui ipſam religionem armis, igne, omnique adhibita hoſtilitate propagandam eſſe exiſtimauit, nec epiſcopos, quos in ſuo comitatu ſemper habuit, diſſentientes ſed ſuffragatores cognouit. Hac de cauſa criminaliter contra presbyterum quendam, qui tempore quadradrageſimae carnes comederat, ſine dubio proceſſiſſet, niſi conſultius ei viſum fuiſſet, ad OFFAM regem Anglorum eundem tranſmittere. En literas Carolinas, relatas a MICHAELE ALFORDO *in annal. eccleſ. Britann. tom. II. ad ann. 795. n. 11.* ***Presbyter, & ille Scottus, apud nos moratus eſt aliquanto tempore in parochia Hildebaldi Colonienſis epiſcopi, ſed reprehenſibilis factus, vt fertur a quodam accuſatore, quod carnem diebus quadrageſimalibus comediſſet. Noſtri vero ſacerdotes***

tes iudicare renuerunt, qui plenum teſtimonium accuſantium ſuper eum non inuenerunt - - viſum eſt noſtris ſacerdotibus illum ad ſui epiſcopi, vbi Deo votum fecit, dirigere iudicium. Id circo veſtram deprecamur prouidentiam, vt iubeatis illum, ſecundum opportunitatem temporis & prouectionis, in ſuam tranſponere patriam: vt ibi iudicetur, vnde exiuit. Nam ibi quoque ſanctae Dei eccleſiae puritas in moribus & firmitas in fide & honeſtas in conuerſatione ſecundum canonicam ſanctionem diligenter obſeruari debebit. Fuit ergo eo tempore crimen *publicum*, imo *capitale*, violare ieiunium in quadrageſima, & ſic non tantum *eccleſiaſticum*, ſed etiam *ſeculare*, in quo puniendo eo promtiores, quod ex relationibus clericorum didicerant, plura miracula & portenta (ſi credere fas eſt,) circa *violationem ieiuniorum* contigiſſe. vid. MABILLON *in annal. Benedict. tom. II. lib. 26. ad ann. 795. n. 42.* In conciliis itidem in violatores variae poenae ſunt ſtatutae. In concil. Moguntino *de anno 1549. c. 47.* apud HARDVIN. *tom. IX. concil. p. 2123.* generatim haec clauſula adiicitur: *quae* ieiunia *qui extra neceſſitatem non obſeruauerint, velut eccleſiaſticae diſciplinae violatores & conſuetuainum eccleſiae temerarii contemtores ſeueritate poenarum coerceri debent.* In *concil. Bituric. de anno 1584. c. 5.* generatim dicitur: *ieiunia ſub poena eccleſiaſtica & canonica ſeruare teneantur ii, quibus indicta fuerint.* Cum his conſpirant generaliter ſtatuta ſynodalia quarumcunque dioeceſium, quae *poenitentias graues*, quae verae *poenae* ſunt, iis imponunt, qui abſtinentiae leges tranſilierint.

§. XXXVI. Quamuis vero extra ſtatuta tempora *ieiunia* libera eſſent, rurſus tamen per leges eccleſiaſticas quidam excepti dies ſunt, in quibus *ieiunia* prohibita *delictis eccleſiaſticis* accenſebantur. Quicquid enim per *leges eccleſiaſticas* prohibitum erat, *peccatum mortale* iuxta eccle-

Ieiunia certis diebus prohibita.

eccleſiae Romanae ſententiam conſtituit, & ita *poenis* ſubiectum eſt. Huc (1) pertinet *dies dominicus*, (2) quinquaginta dies poſt paſcha & (3) alii dies feſti. TERTVLLIANVS *de corona c. 3.* ſuo aeuo his temporibus ieiunia iam illicita fuiſſe teſtatur: *die dominico ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate a die paſchae in pentecoſten vsque gaudemus.* Simpliciter indicat, ieiunia hoc tempore illicita habita fuiſſe; aſt poena nulla in ieiunantes ſtatuta erat, quod demum paulo poſt factum eſt, vbi imperium in *conſcientias* magis magisq; corroboratum eſt. Ob *gaudium reſurrectionis* hi dies *boni* erant, praeterea vero diſciplina iudaica eandem ſeruabat legem, vt die ſabbati & feſtis bonis ieiunare non liceret. In *c. 17. D. 30.* iam anathema iis dictum, qui hiſce diebus ieiunare praeſumſerint, adeo vt credi non deberent *catholici*, prout decernit *concil. Carthag. IV.* de *ann. 398. c. 64.* apud HARDVIN. *tom. I. concil. p. 983.* Monachis tamen & clericis indultum, vt his diebus ieiunare poſſint. *c. 10. D. 76.* Ita *ieiunia* & *abſtinentiae* limites *more iudaico* determinata, & *poenis ſubiectis* corroborata, contra praxin primitiuae eccleſiae.

Proteſtantes talia ieiunia legalia & meritoria reprobant

§. XXXVII. Cum vero ſupra ex doctrina Saluatoris noſtri, apoſtolorumque imo & praxi primitiuae eccleſiae oſtenſum ſit, tum *ieiunia* in ſe eſſe & fuiſſe libera, & nullam *vim coactiuam* admittere; tum *cultum certum* aut *meritum* in iis non occurrere, maioribus noſtris vitio verti non potuit, quod *ieiunia legalia* haec cum *abſtinentia* tollenda & eradicanda cenſuerint, quamuis vel maxime *anathema* hac de cauſa iis fuerit dictum. vid. *concil. Senonenſe de anni 1528. c. 7.* apud HARDVIN. *tom. X. p. 1938. ſq.* In *Aug. Confeſſione tit.* von Unterſcheid der Speiſe, noſtrates fuſius ſententiam ſuam declararunt:

iuxta ſententiam A. C.

Vor Zeiten hat man alſo gelehret, geprediget und geſchrieben, daß der Unterſchied von Speiſen und dergleichen tradition von Menſchen eingeſetzet, dazu dienen, daß man dadurch

durch Vergebung der Sünden verdiene, und für Sünde genug thue, und daß es Gottesdienſt ſind, darum uns GOtt gerecht ſchätzet. Auf dieſen Grund hat man täglich neue Faſten, neue Ceremonien, neue Orden und dergleichen fürgenommen, und auf ſolches häfftig und hart getrieben, als ſind ſolche Dinge **nöthige Gottesdienſt**, und geſchehe groſſe Sünde, ſo mans nicht halte, daraus ſind viel ſchädlicher Irthum in der Kirchen gefolget. Hiſce ſubiungunt varias rationes, talia legaliae ieiunia improbantes: Erſtlich ſey dadurch die Verheiſſung Chriſti, und die Lehre vom Glauben verdunckelt. Zum andern hätten auch ſolche traditiones GOttes Gebot verdunckelt. Zum dritten wären ſolche traditiones zu hoher Beſchwerung der Gewiſſen gerathen. Inde concluſerunt: darum haben die unſern nicht aus Frevel und Verachtung Geiſtl. Gewalts, von dieſen Sachen gelehret, ſondern es hat die hohe Noth gefordert, Unterricht zu thun von obangezeigten Irthümen, welche aus Mißverſtand der tradition gewachſen ſind, denn das Euangelium zwinget, daß man die Lehre vom Glauben ſolle und müſſe in der Kirchen treiben, welche doch nicht mag verſtanden werden, ſo man vermeinet **durch eigene erwählte Werck Vergebung der Sünden zuverdienen**, und iſt davon alſo gelehret, daß man durch Haltung gedachter Menſchlichen tradition GOtt nicht kan verſöhnen, oder für Sünde genug thun, oder Vergebung der Sünde verdienen, und ſoll derohalben **kein nöthiger Gottesdienſt** daraus gemachet werden, gleich als möge niemand ohne ſolche tradition für GOtt gerecht ſeyn, id quod in ſequentibus ex ſacris illuſtratur. Ne vero exiſtimaret eccleſia Romana, nos quorumuis ieiuniorum oſores & contemtores eſſe, hanc declarationem ſubiungunt: daß man aber den unſern hie Schuld giebt, als verbiethen ſie Caſteyung und Zucht, wie Iouinianus, wird ſich viel anders aus ihren Schrifften befinden. Denn ſie haben allezeit gelehret vom heil. Creutz, daß Chriſten zu leiden ſchuldig ſind. Und dieſes iſt rechte ernſtliche und nicht er-

dichtete Caſteyung. Darneben wird auch gelehret, daß ein ieglicher ſchuldig iſt ſich mit leiblicher Ubung als Faſten und anderer Arbeit alſo zu halten, daß er nicht Urſach zur Sünden gebe, nicht daß er durch ſolche Werck Vergebung der Sünden verdiene, oder darum für GOtt werde gerecht geſchätzt, und dieſe leibliche Ubung ſolle nicht alleine etliche beſtimmte Tage ſondern ſtätigs getrieben werden. Haec communis noſtrarum eccleſiarum confeſſio *primaeuam libertatem* ieiuniis ita reſtituit, vt quae apud nos ſeruantur ieiunia, non ſint *legalia*, ſed *ſpontaneo ſpiritu* peracta.

Ieiunia publica indicunt epiſcopi in eccleſii Romana. §. XXXVIII. Quae cum ita ſint, paucis videndum, qua ratione noſtra *ieiunia publica* a ieiuniis Romanae eccleſiae diſtinguantur. Dantur enim in plurimis eccleſiis proteſtantium *ſtata ieiunia*: dantur etiam *extra ordinem indicta*. Ad illa pertinet *ieiunium antepaſchale*, die veneris ante paſcha celebrandum, & quae ante tria feſta maiora alicubi haberi ſolent. Haec vero extra ordinem *publica autoritate* indicuntur; ſed cuius? in hoc diſcedimus a ſcitis Romanae eccleſiae, ſecundum quae ieiunia tantum a pontifice & epiſcopis conſtitui, & indici poſſunt, quod ad iura eccleſiaſtica horum obſeruantia ſpectet, & tempore TERTVLLIANI haec etiam ab epiſcopis *mandata* & iniuncta fuerint. E contrario in terris proteſtantium hoc *ius indicendi publica ieiunia* domino territorii tribuitur, non quod ſit epiſcopus, ſed potius, quod iure ſuo ſacra publica determinare & iure imperii conſtituere poſſit de externis circumſtantiis circa illa obſeruandis. *Apud proteſtantes domini teritorii,* Hoc ius olim exercuerunt etiam Reges Francorum, vt conſtat ex PIPINI regis conſtitutione generali *de litaniis faciendis pro vbertate* terrae relata, a BALVZIO *tom. I. capitul. p. 186.* *vt olim facto ſub Pinio,* Idem liquet *ex lib. 1. capit. 112. Carolo Magno apud* BALVZIVM *tom. I. p. 725. de hoc ſi euenerit fames, clades, peſtilentia, & inaequalitas aeris, vel alia qualiscunque tribulatio, vt non expectetur NOSTRVM EDICTVM, ſed ſtatim deprecetur Dei miſericordia.* Inde

recte

recte colligit BALVZIVS tum *in notis ad tit. cap. 112.* tum *ad Reginonem p. 569.* ieiunia & ſupplicationes, quae extra ordinem iniungebantur, non abſque *autoritate principis* conſueuiſſe decerni. *Fruſtra enim*, ait, *princeps tolleret neceſſitatem expectandi edicti, ſi ea nulla fuiſſet.* Continuauit hanc praxin LVDOVICVS pius, & *triduanum ieiunium* indixit ante diuiſionem imperii, vt ex eius *charta diuiſionis* apud BALVZ. *cit. l. p. 573.* palam & manifeſtum eſt. In *capitul. de anno 828.* apud EVNDEM *cit. l. p. 654. ſq.* ita cum LOTHARIO edixit: *Recordari vos credimus, qualiter hoc anno conſilio ſacerdotum & aliorum fidelium noſtrorum generale ieiunium per totum regnum noſtrum celebrare iuſſimus.* In fin. *p. 656.* haec ſubiunguntur: *Et vt haec omnia ſucceſſum habeant, volumus, vt generale triduanum ieiunium ſecunda feria poſt octauas pentecoſtes celebrandum indicetur, & generaliter ab omnibus cum ſumma deuotione obſeruetur.* Eadem verba repetuntur in *epiſtola generali*, quam LVDOVICVS pius ex placito Aquisgranenſi miſit *de conciliis epiſcoporum in quatuor imperii partibus congregandis*, relata a BALVZIO *cit. l. p. 658. ſq.* Hac eadem auctoritate merito vtuntur principes proteſtantes, & pro re nata *ieiunia publica* indicant vel *ſtata* determinant, idque vel cum conſilio miniſtrorum eccleſiae, vel ſine eo, cum quicquid *publica auctoritate* & per modum *edicti* conſtituendum ſit, ab alio quam ipſo principe expediri nequeat.

ſub Ludouico pio.

§. XXXIX. Sic itaque *ieiunia publica* vel in *ordinationibus eccleſiaſticis* determinantur, vel *edictis* ſeorſim publicatis imperantur extra ordinem. De *ſtatis* huiusmodi ieiuniis ſpeciatim agit *ordin. eccleſ. Guelpherb. renou. c. 11. c. 4.* quatuorque in annis ſingulis celebranda eſſe iubet. In aliis pleriſque quidem dies *poenitentiales* adornantur, ſed ſine *ieiunio*, quod plerique ſtatus proteſtantes crediderint, haec ſingulorum arbitrio relinqui debuiſſe: ſed vbi proximus ardet Vcalogon, vbi ſaeuiſſima peſtilen-

Ordinantur vel in ordinat. eccleſ. vel ſpecialibus edictis.

 tiae

tiae vel belli truculanti rabies ruinam vniuerſalem minatur, tunc *extraordinem ieiunia publica* indicuntur, & eo facilius in effectum deducuntur, quod triſtiſſimo tali tempore homines admodum ad haec ieiunia proni ſint eaque quaſi ambiant. Ad manus jam ſunt ducis BERNHARDI ducis Saxo-Meiningenſis aliquot edicta, quibus anno 1680. 1681. 1682. 1683. difficillimis illis temporibus, quibus ferinae peſtilentiae & Tucarum rabies Germaniae noſtrae imminebat, ſolenniter ea indixit. Imo crederem, nullam prouinciam, territorium, ciuitatemque eo tempore fuiſſe, in quibus haec extraordinaria ſacra quieuiſſent, quibus tota Germania in communi luctu & ſqualore verſaretur.

Quatenus ieiunia per leges imperari poſſint,

§. XL. Enimuero cum obſeruatum ſit, ieiunia & olim fuiſſe *libera*, & ex indole ſua nullum admittere *legis* imperium, quid eſt, quod hic adſtruam, ieiunia publica per leges & edicta ſubditis imperari poſſe? Enimvero in indictione ieiuniorum varia occurrunt, quae *legis* imperium admittunt; quaedam vero illud reſpuunt, & magis *conſilia* vel *leges imperfectae* dici queunt. Ad illa refero (1) indictionem *iuſtitii publici*, vt illa ſtricte obſeruentur, quae per leges tempore *feriarum* obſeruanda vel omittenda ſunt. In ordin. Guelpherbyt. *cit. l. §. 15.* ea de re cautum eſt: Damit auch die Beth-Tage ohne Hinderniſſe alſo gefeyret werden mögen, ſo ſoll in denſelben inſonderheit, was in unſer Fürſtl. conſtitution von der Sabbath und Feſt-Feyer verordnet, in allen Stücken wohl beobachtet werden. Imo plura, indifferentia alias vel permiſſa, prohiberi poſſunt, quo omnia impedimenta, ieiunia publicamque deuotionem remorantia, e medio tollantur. Huc pertinet: die Zuhaltung derer Stadt-Thore und Schlag-Bäume, Zuſchließung aller Laden und Boutiquen, die Einſtellung des Wein-Bier- und Brandtewein ſchencken bis auf den Abend, Zuſchlieſſung derer Caffee und anderer publiquen-Häuſer, Verboth aller Zuſammenkünffte, Schmauſereyen und Zechen, Enthaltung aller leiblichen Luſt und Ergötzung, Ab-

ſcil. vt remoueantur per illas externa impedimenta,

ſtehung

ſtehung von aller Arbeit & quae ſunt alia, quae *ſub poena* etiam prohiberi poſſunt. Quamuis enim *directo* feriam non operentur poenitentiam humilemque erga Deum animum, per *indirectum* tamen aliquid ad deuotionem publicam conferunt, dum impedimenta eius e medio tolluntur. (II) Praeterea etiam huc refero *determinationem ordinis*, in ſacris horum dierum ſeruandi, & quae ad *externam liturgiam* pertinent, quae rurſus obiectum legis ſunt, & in *repentinis* eiusmodi feriis, quae *extra ordinem* imperantur, immediate a ſanctiori principis conſilio determinari ſolent; in *ordinariis* vero a conſiſtorio. Praeter illa edicta, quae ſereniſſimus princeps BERNHARDVS, Dux Saxo-Meiningenſis publicauerat dictis annis, etiam vulgatus eſt liturgiae ordo ſub tit: Anweiſung, wie man ſich inſonderheit bey den, auf gnädigſte Verordnung des Durchlauchtigſten Fürſten und Herrn, Herrn Bernhrrdi Hertzogs zu Sachſen ann. d. &c. angeſtelleten ſolennen Faſt- Buß- und Beth-Tage wegen des Gottesdienſtes zu verhalten hab, quales normae vbique fere per Germaniam promulgatae ſunt. Denique (III) ipſius *diei* ſacris hiſce deſtinandi determinatio itidem legis obiectum eſſe poteſt, quod extra omne dubium poſitum eſt.

vt liturgia in iis determinetur

& de die certo conſtet.

§. XLI. Ad haec vero, quae directo per leges ſeu *vim coactiuam* imperari non poſſunt, meo iudicio referri debent ſeria ſingulorum *poenitentia*, *deuotio* & *abſtinentia ab omnibus cibis* vsque ad certam determinatamque horam. Haec enim eius indolis ſunt, vt nihil proficiant, niſi ex ſpiritu ſpontaneo & corde contrito proficiſcantur, atque conſcientia prorſus libera fiant, quae imperium nullum admittit. Haec fuit conſtans primitiuae eccleſiae confeſſio & praxis, vt ſupra oſtenſum eſt: in hoc peccaſſe Montaniſtas, itidem obſeruaui: id etiam eſt, quod eccleſiae Romanae vitio vertimus, *legalia ieiunia* imperio coactiuo adornanti. Equidem etiam in edictis & conſtitutionibus principum *abſtinentia ab omnibus cibis* imperari ſo-

Poenitentia, deuotio & abſtinentia a cibis per leges imperari nequit,

dubium remouetur.

ri ſolet, ceu factum eſt in *Ord. Guelpherbyt. cit. l.* §. 3. Denn folgenden Tag ſoll ſich jedermänniglich (ſchwache und krancke Leuthe, Kinder, Reiſende, und umgängliche Noth-Fälle ausgenommen) zu deſto mehrer Bereitung zur Andacht aller Speiſe und Trancks bis nach Endigung des Nachmittags GOttesdienſt enthalten; ſimiliter in edictis BERNHARDI: Daß unſere Unterthanen ſich mit den ihrigen, zu dem disfals angeordneten GOttesdienſt, Vor- und Nachmittag, jedesmahl fleißig und zu rechter Zeit einfinden, und denſelben mit geziemender Andacht bis zu Ende beywohnen, auch zwiſchen denſelben in ihren Häuſern mit leſen, bethen, ſingen und ermahnen in angefangenen bußfertigen Eyfer anhalten, und damit ſie auch ſolchen GOttesdienſt mit deſto beſſerer Andacht gebührlich abwarten können, dabey, auſſer den zarten Kindern, ſchwangern und ſäugenden Weibern, oder welche Alters und Schwachheit halben dergleichen auszuſtehen nicht vermögen, biß nach völlig verrichteten GOttesdienſt gegen Abend, mit Enthaltung von Speiſe, Tranck und aller leiblichen Luſt und Ergötzung faſten ſollte. Haec quidem, vt dixi, edictis principum inſeri ſolent, magis tamen vt ſubditi ſedulo *admoneantur*, ad ieiunia cum debita deuotione ſeruanda, quam vt *poenis propoſitis* ad haec ſacra cogantur, quo ipſo fit, vt haec pars legis publicae magis *imperfecta* dicenda ſit. Qua de cauſa ſi quis deprehenſus fuerit ieiunium violaſſe, ciboſque ſumſiſſe, poenali iudicio contra eum procedi non poſſe exiſtimarem, niſi forſan ex indiciis manifeſtis de *contemtu* conſtaret, veluti ſiquis temerarie dixiſſet: er wollte dennoch zu Trotz des Fürſtl. Verboths eſſen und trincken, quo caſu *publicus contemtus* merito plectendus eſſet. Eiusdem ex Romanae eccleſiae conſortibus ſententiae fuit ERASMVS *in colloq.* quod ἰχθυοφαγίαν inſcribit, vbi variis exemplis oſtendit, non omnia praecepta habere vim *legis*; plura tantum vim *conſilii*, quorſum etiam praecepta de *ieiuniis* refert, parochoſque e ſuggeſtu clamantes carpit: *cras ieiunandum ſub poena damnationis aeternae.*

§. XLII.

§. XLII. Quarta obſeruatio, quam ex doctrina Romanae eccleſiae traho, haec eſt, quod ſine *diſpenſatione epiſcopali* vel *papali* nemini integrum ſit, violare *ieiunium*, vel contra *abſtinentiam carnis* agere. Imo ſi dubium quoddam incidat, *non ſuum ſequi debet arbitrium, ſed confeſſionarii ſententiam explorare*, vt diſerte cautum eſt in *concilio Mexicano de anno 1585. lib. 3. tit. 21.* §. 3. apud HARDVINVM *tom. X. p. 1705. in ieiunio autem ſeruando nemo ſuam ſententiam ſequi debet, ſed ſuum confeſſionarium conſulat, eiusque ſententiae adhaereat.* Ratio in promptu eſt, quia in hac cauſa ſicut in aliis imperium in conſcientias admittunt, & omnem deuotionem per *leges coactiuas* inculcant: poſita autem lege, ponitur neceſſitas *diſpenſationem* petendi, quippe quae eius relaxatio eſt. Talis *publica diſpenſatio* in nupera quadrageſima a pontifice INNOCENTIO XIII. facta & Dresdae publicata eſt, cum libera poteſtate carnes edendi citra poenitentiae ſubeundae periculum, prout bulla papalis in capite ieiunii huius publicata docuit. Ceterum ipſa diſpenſatio eſt vel *abſoluta* vel *ſecundum quid*, ſeu intuitu certi cibi, veluti vt *butyrum* tantum edere liceat, loco cuius olim *oleum oliuarum* adhibendum erat, quod inprimis Italia ſuppeditabat. Grauiſſima olim moleſtia ieiunantibus ſubeunda erat taediumque in oleo quibuscunque cibis adhibendo, adeo vt epiſcopi cum papa ingens lucrum ex his *diſpenſationibus*, quas vndique certatim quaerebant, vt circa *butyrum*, a Germanis traxerint. BESOLDVS in *theſ. pract. voce* faſten *in addit.* ex DANHAVERO haec adfert: Biſchoff Albrecht zu Straßburg hat den **Butter-Pfennig** erdacht, und umb gewiſſen Taxt in der Faſten aus ſolcher gepreßten Contribution die Butter-Büchſen gefüllet. Neque enim prohibitum eſt, ſed epiſcopis olim admodum gratum fuit, ſi ieiunantes neceſſitatem *ieiunandi* pro *pecunia*, quam *eleemoſynam* vocant, redimerent, prout obligatio *votorum* & *iuramentorum*

Sine diſpenſatione papali & epiſcopali non eſt licitum violare ieiunium

Ieienium quandoque pecunia redemtum.

rum pro pecunia redimi potuit, vt docet *tit. X. de vot. & voti redemt.* Elegans antiquitatis monumentum habet MARTENE de *antiq. eccl. ritib. lib. I, P. 2. p. 44.* vbi in *pontificali anglicano* antiquo, ab eo relato, haec habentur: *ſi quis forte non potuerit ieiunare, & habet, vnde dare ad redimendum: ſi diues fuerit, pro ſeptem hebdomadibus det ſolidos XX. ſi autem non habuerit tantum vnde dare, det ſolidos X. Si autem multum pauper fuerit, det ſolidos tres.* Fuit ergo antiquitus fere venalis haec diſpenſatio circa ieiunia vel *in totum* vel *pro parte;* neque enim epiſcopis hoc inuidendum erat, quod aula Romana in morem traxerat. Huiusmodi gratiam anno 1478. Francofurtenſibus indulſit SIXTVS IV. in bulla, quam LIMNEVS *de iur. publ. lib. VII. c. 16. n. 47.* refert quo in diebus quibusuis, quibus a carne ſimilibusque abſtinendum eſt, eis permiſit, *vt ouis, butyro, lacte, caſeo, & aliis lacticiniis per totum annum veſci impune & ſine aliquo conſcientiae ſcrupulo libere & licite poſſent.* Non tamen haec gratia gratis data, ſed pro eleemoſyna. Pergit: *Ac volumus, quod ille ex eis (etiam ſi eccleſiaſtica perſona foret) qui licentia & gratia huiusmodi potiri vellet, ſi diues vel ſuperioris XII: ſi mediocris, VI; ſi vero inferioris ſtatus foret, cuiuscunque conditionis eſſet, quatuor Hallenſes, monetae Francofurtenſis pro quolibet, annis ſingulis in certa ciſta ſeu trunco diligenter clauſo, & ad hoc per dilectos filios, conſulatum dicti oppidi, deputato, iuxta conſcientias eorum deponere & immittere tenerentur: quodque pecuniae, quae exinde colligerentur, in ſubventionem pauperum ad hoſpitalia & alia pia loca ſe pro tempore recipientium, nec non reparationem pontium & viarum oppidi praedicti, ſuburbiorum quoque & pertinentiarum & locorum eorundem per praefatos*

Indulto Sixti IV. hoc declaratur.

fatos

Digitized by Google

ſatos, conſulatum, fideliter conuerterentur. Pauperes vero, qui aliquam ex dictis ſummis ſoluere non valerent, ſingulis diebus, quibus praemiſſis veſcerentur, ter orationem dominicam & totiens ſalutationem angelicam deuote recitare eſſent aſtricti. In ſequentibus ſpeciatim pontifex hanc quoque addit rationem intuitu BVTYRI, *quod in partibus illis oleum oliuarum non creſceret*, quo in Italia vtuntur, & cuius commercium ſine dubio admodum extra Italiam promotum fuit, non ſine quaeſtu papali, per interdictum *butyri* vſum, quo fiebat, vt *oleum oliuarum* toto quadrageſimae tempore cibis praeparandis adhiberi vel indultum a papa pro libertate veſcendi *butyrum* impetrari debuerit. Hodie pontifices faciliores ſunt in relaxando hoc iugo, vt antea monui, nec defuerunt inter pontificios politioris iudicii, qui ſeriis votis *reſtauratam libertatem euangelicam*, relicta *ſeruitute* plusquam iudaica, exoptarunt, inter quos primo ponendus loco ERASMVS, qui ſummam voti in egregio *colloquio*, quod Ἰχθυοφαγίαν inſcribit, fuſiſſime expoſuit, docuitque e re eccleſiae Romanae fore, ſi haec *ſeruitus* cum ſimilibus e medio tolleretur, quod ita facilius vnio cum aliis eccleſiis, *libertatem* propugnantibus, expectanda eſſet, id quod nunc quidem in medio relinquo.

Ieiunia & abſtinentia ad poenitentiam relata.

§. XLIII. Quinta obſeruatio eſt, *ieiunium* & *abſtinentiam* poenitentiae genus eſſe, iis admodum vtile & neceſſarium, qui deliquerunt, cum abſque *poenitentia externa*, vt cenſent, peccata remitti non poſſint. Inde confitentibus ſaepius *ieiunia* & *abſtinentiae* officia imponuntur in auriculari confeſſione, quod haec *meritoria* eſſe & *remiſſionem peccatorum* operari cenſeantur. Ita vero reuera ſpeciem *poenae eccleſiaſticae* induit, & quandoque cum *carcere* coniungi ſueuit, ſi in clericos monachos aliosque animaduertendum. Cum enim per

 modum

modum imperii *ieiuniorum* & *abſtinentiae* leges imponantur, etiam inuitis per modum *poenae* dictari potuere. In *c.36. D.80.* de clericis, qui tempore obſidionis ſanguinem fuderant, ſtatutum, *vt duobus annis tam officio quam communione corporis domini priuarentur, ita vt his duobus annis vigiliis, ieiuniis, orationibus & eleemoſynis pro viribus, quas dominus donauerit, expiarentur.* Presbytero fornicanti in *c.5. D. 82.* poenitentia X. annorum praeſcripta, ita vt *tribus menſibus priuato loco a ceteris remotus pane & aqua ad veſperam vteretur, tantum autem diebus dominicis & praecipuis feſtis modico vino & piſciculis & leguminibus recrearetur ſine carne & ſanguine, ouis & caſeo -- Poſtea aliquantisper reſumtis viribus vnum annum & dimidium in pane & aqua expleret, exceptis dominicis & feſtis praecipuis, in quibus vino & ſanguine, ouis & caſeo iuxta canonicam menſuram vti poterit &c.* Neque tantum clericis, ſed etiam laicis haec poenitentia impoſita, vt docet *c. 2. X. de ſponſa duor.* quo cauetur, vt qui alterius ſponſam de praeſenti in vxorem accepit, ea dimiſſa, *per 40. dies in pane & aqua (quod CARENAM vocant) cum 7. ſequentibus annis poeniteat.* FILESACIVS *de quadrageſ. c. 4.* optime obſeruat, *carantenam* ex *quadrageſima*, corrupta voce, deductam, eamque contracte *carenam* vocatam fuiſſe. Vnde adhuc hodie, qui ex loco ſuſpecto, peſte infeſto, adueniunt, *carantenam* ſeu *quadrageſimam* ſeruare dicuntur. Eadem poenitentia in *c. 8. X. de accuſat.* impoſita eſt iis, qui per calumniam aliquem accuſauerant, & occaſionem morti dederant, & infinitum foret, omnia antiquitatis monumenta colligere, quae plena manu congeſſit IOANNES MORINVS *de adminiſtr. ſacram. poenitent. lib. VII. c. 9. ſqq.* En itaque nouam *quadrageſimam*, extra *ſtatam*, quae in poenitentiam peccati imponitur. Ita vero in *poenam* proprie dictam degenerauit, vt (1) cardinales, qui intra tres dies, poſtquam conclaue ingreſſi ſunt, pontificem non e-

Inde carena h. e. ieiunium per 40. dies.

Concluſiones inde collectae.

lege-

legerint, per ſpatium quinque dierum ſequentium *vno ſolo ferculo*, & his etiam elapſis, ex tunc tantummodo *pane, vino & aqua* contenti eſſe iubeantur: *c. 3. de elect. in 6. verſ. in eod.* (2) electoribus quoque ſimili ratione in *A. B. tit. 2. §. 5.* eadem poenitentia impoſita fuerit, h. e. ſi intra 30. dies imperatorem non elegerint, *extunc exactis eisdem triginta diebus a modo panem manducent & aquam bibant*, & ita *poenitentiam* de ſua procraſtinatione agant. Aliam poenam iis imponi non potuiſſe, facile liquet: quia tamen papa cum clero maiori ius *poenitentiae* decernendae habet etiam intuitu regum & principum, pro barbarie illorum temporum, conuenientius viſum fuit, *poenitentiam* electoribus imponere, vtpote quam ſponte ſubire ſolebant, admonente clero, ſub metu iacturae *ſalutis aeternae*, quamque, praeſentibus tribus electoribus eccleſiaſticis, facilius executioni dari poſſe cenſebant. Et (3) cum praxis criminalis hodierna ex iure canonico efformata ſit, non adeo demirandum, quod etiam delinquentibus quandoque *carceris* poena cum tali *abſtinentiae* lege, h. e. mit Waſſer und Brodt, dictari ſoleat (vid. CARPZ. *in pr. crim. qu. 133. n. 34.* multisque aliis locis) a quo poenae genere proteſtantes abſtinuiſſent, ſi *natales* eius, *indolem* & *rationem* accuratius ponderaſſent. Quid enim eſt talis *carena* aliud, quam *poenitentia* Romanae eccleſiae propria? Denique (4) quod mirandum, inter genera torturae, quibus inquiſitores haereticae prauitatis ſuſpectos de haereſi vexant, *ieiunia* durisſima etiam collocat IANVS LANGLAEVS *lib. VIII. ſemeſtr. c. 2. p. 614.*

Diebus ieiunii inſtrumentalis muſica quieſcit.

§. XLIV. Sexta obſeruatio eſt, *abſtinentes* tempore *ieiunii* non tantum ad delectum in cibis ſeruandum, ſed etiam ad *fugam omnis hilaritatis* obligari, quod ieiuniorum tempora ſint dies *poenitentiales*, moeroris & triſtitiae publi-

publicae, quaſi *luctus publicus eccleſiaſticus* eſſet indictus. Hinc *α*) tempore *quadrageſimae* aliisque diebus, ieiuniis deſtinatis, quieſcunt ſaltationes, choreae, & muſicae inſtrumentalis vſus, & ita nec organa ſonant in diebus *poenitentialibus*. Ait CARPZOVIVS *lib. II. iurispr. conſiſt. def. 262. n. 8. ſqq. Cum tempore luctus publici omnibus vel reſipiſcendum & ieiunandum, non certe conuenit ipſis ſaltare & inſtrumentis muſicalibus delectari, quod maxime pugnat cum afflictione, quam tempore ieiunii pariter & luctus publici ſuſtineri oportet - - Recte igitur faciunt magiſtratus tempore luctus & aerumnarum prohibentes vſum muſicae inſtrumentalis publico edicto vel proclamate, cui parochiani parere ſunt obſtricti, vsque adeo, vt inobedientes poenam incurrant arbitrariam ob contumaciam, quae in caſu, poenae haud definitae mulctam meretur carceris vel pecuniae.* Quamuis itaque *quadrageſimae* & *aduentus* tempora nobis nec *ieiunii* nec *abſtinentiae* officia imponant, hanc tamen legem cum aliis retinuimus, quod haec tempora ſanctioribus medicationibus ſint dicanda.

Interdictae nuptiae.

§. XLV. Eadem de cauſa β) *non oportet in quadrageſima aut nuptias vel quaelibet natalitia celebrare*, vt dicitur in *c. 8. C. 33. q. 4.* quod in *c. 9. 10. & 11. ibid.* repetitur, ſimulque ad alia *abſtinentiae* tempora extenditur, & ſpecialius a CLEMENTE III. in *c. 4. X. de feriis* determinatur. Eadem *abſtinentiae* lex eſt ad eccleſias proteſtantium traducta, & in plerisque eccleſiaſticis ordinationibus cautum, ne tempore *quadrageſimae* & *aduentus domini* nuptiae celebrentur, niſi ex ſpeciali diſpenſatione principis, de qua abſtinentia plenius agunt CARPZOV *lib. II. iurispr. conſ. def. 151. ſqq.* & Dn. WILDVOGEL *de eo quod iuſtum eſt circa tempus quadrag. c. II. §. 11. ſqq.* Facilius autem permitti poſſunt nuptiae ſine vlla conuiuiiialiusque

Nuptiae ſine ſolennitate admitti poſſunt.

que hilaritatis ſolennitate, quia haec potiſſimum cum lege *abſtinentiae* pugnat, quamuis interpretes iuris canonici, animaduertentes, quemuis concubitum hoc tempore interdictum eſſe, hic admodum ceſpitent, vt ex traditis ESPENII *p. II. iur. eccl. tit. 13. c. 2. §. 16. ſqq.* liquet, quam duram legem nemini imponimus. Illuſtrationis gratia adferam ill. Facult. iurid. huius loci reſponſ. Menſ. nou. 1717. Hat ſich der in der Altſtandt befindliche reformirte Paſtor Simonis de facto unterſtanden, ohne Anfrage und erhaltene diſpenſation in der Faſten-Zeit eine Trauung vorzunehmen, welches doch in denen Kirchen-Ordnungen verbothen iſt, und alß dem gedachten Simonis ſein Verſehen verwieſen, und von Beſtraffung Vorhalt gethan worden, derſelbe ſolches durch das n. 2. beygelegte Adiunctum iuſtificiret, dahero gefragt wird:

Ob der gedachte Prediger, und mit welcher Straffe zu belegen, oder ſein eingegebenes Memorial zur Iuſtification zulänglich ſey.

Ob nun wohl in der Gräfflichen Kirchen-Ordnung, daran auch die reformirten Paſtores verbunden, dergleichen copulationes **in der Faſten-Zeit** verbothen, und ihm dabey keine ignorantia iuris ſchützen mag, quippe quae non excuſat, abſonderlich da ein Prediger die Kirchen-Ordnungen und Rechte nothwendig wiſſen, und ſich darnach reguliren muß, und was dagegen von der *ſuperſtition* dieſer **Satzung auch Freyheit von Menſchen-Satzungen** angeführet iſt, ſehr impertinent zu achten, angeſehen die Prediger keine Freyherrn ſind, noch von den vorgeſchriebenen Ordnungen ſub praetextu ſuperſtitionis abgehen mögen, als welches mehr nach denn papiſmo als praetendirter Freyheit von denen menſchlichen Satzungen ſchmecket, daher es das Anſehen gewinnen will, daß der gedachte Prediger mit einer Geld-Buße wohl

wohl angeſehen werden möchte. Weil aber dennoch keine Hochzeit angeſtellet, ſondern nur die bloſſe copulatio vorgenommen iſt, und das Verboth der Kirchen-Ordnuug mehr dahin gehet, daß zu der Faſten-Zeit keine Luſtbarkeiten vorgenommen werden ſollen, und ob wohl billig der gedachte Simonis dieſer wegen erſt bey der Landes-Regierung Anfrage und Permiſſion erhalten ſollen, er dennoch in ſo weit zu excuſiren ſtehet, daß, wie er anführet, unterſchiedliche Exempel zu befinden, da die reformirten in ſolcher Zeit ohne Anfrage die copulation verrichtet, er alſo geglaubet, daß ſolches Verboht auf die bloſſe copulation nicht gezogen werden möchte, in übrigen zwar ſeine angeführte rationes von dem Uhrſprung dieſer Kirche Gewohnheit, keinesweges hinlänglich ſind, dennoch anitzo bloß darauf es ankommt, ob er mit einiger Straffe anzuſehen, oder ſeine angebrachte Excuſen dergeſtallt beſchaffen, daß vor dieſesmahl es dabey zu laſſen, welches den aus denen vorhin angeführten Uhrſachen billig davor zu halten, cum ſaepe etiam fatua cauſa excuſet.

So mag *Simonis* vor dismahl mit keiner Straffe beleget werden, er iſt aber dabey zu verwarnen, daß er ins künfftige ſich *ſtricte* an die Kirchen-Ordnung halten ſolle.

Lites olim quieuere,

§. XLVI. Porro γ) haec *abſtinentiae* lex extenſa olim ad lites & iurgia. In THEODVLFI *capitulari de anno 797. c. 42.* apud HARDVINVM *tom. IV. concil. p. 922.* hac de re ita cautum: *in his ieiuniorum diebus nullae lites, nullae contentiones eſſe debent, ſed in Dei laudibus & in opere neceſſario perſiſtendum.* Idem cautum eſt in *concil. Erford. de anno 932. c. 2.* apud HARDVIN. *tom. VI. P. 1. p. 574.* & GRATIANVM *c. 2. C. 15. qu. 4. Sancta ſynodus decreuit, vt nulla iudiciaria poteſtas*

teſtas licentiam habeat ſua autoritate chriſtianos ad placitum bannire in ſupra dictis diebus, i. e. ſeptem dies ante natalem domini vsque in octauas epiphaniae & a quinquageſima vsque in octauas paſchae & ſeptem dies ante natiuitatem S. Ioannis baptiſtae. Multo magis abſtinendum erat ab omni actu hoſtili, & *treuga* ſeruanda eo tempore, quo *diffidationes priuatae* adhuc vſitatae erant *c. 1. X. de treuga & pac.* Iure Codicis feriae aliter ſunt definitae. In *l. 2. C. de feriis* hoc modo edixit THEODOSIVS: *ſanctum quoque diem paſchae & diem natalis domini & epiphaniae ſeptem qui praecedunt, & ſeptem qui ſequuntur, ſine ſtrepitu volumus obſeruari. Et quod contra hoc factum fuerit, omnibus modis irritatur,* quod & repetitum in *l. 7. & 8. C. eod.* exceptis actibus voluntariis; criminales autem cauſae tempore quadrageſimae prorſus quieſcere iuſſae ſunt *l. 6. C. de fer.* excepta latronum perſecutione. *l. 10. C. eod.* Sicuti vero poſterius vſu haud receptum eſt obſeruante Dn. WILDVOGELIO *cit. l. c. III. §. 6.* ita feriae in *cauſis ciuilibus* hodie non durant per totum *abſtinentiae* tempus, quod etiam in *c. 5. X. de fer.* a GREGORIO IX. iam conſtitutum, & fere limites iure ciuili praeſcripti repetiti ſunt. Ipſa determinatio harum feriarum ex *ordinat. proceſſ.* in ſingulis prouinciis petenda, quae aliquid ex his principiis vt plurimum retinuere. *treuga ſeruanda.*

§. XLVII. Supereſt, vt quasdam de *ieiuniorum officio* obſeruationes addam. Supra iam obſeruaui, *ſtationes* tempore TERTVLLIANI a *ieiuniis* fuiſſe ſeruatas, quod etiam obſeruauit eleganter SAMVEL PETITVS *lib. I. var. lect. c. 15.* & *lib. III. c. 4.* docetque, ſtationes tales etiam iudaeos ſeruaſſe, quosdam vsque ad horam *De ieiuniis.*

 ſextam,

ſextam, religioſiores vero vsque ad *nonam*, id quod ſupra adducta admodum illuſtrat. Sed has ſtationes *ieiunorum* poſtea in dies *abſtinentiae* conuerſas mutatasque fuiſſe ſupra dixi. Aliae autem ſuperſunt *ſtationes ieiunorum*, in ſenſu paulo laxiori ſumtae, quorſum pertinent

Tales eſſe debent celebrantes miſſam,

(1) *celebratio miſſae*, a ſacerdote *ieiuno* peragenda *c. 49. de conſecr. D. 1. c. 16. in f. C. 7. q. 1.* & quidem ſub grauiſſima excommunicationis poena, *cit. c. 16.*

communicantes,

(2) *communio laicorum c. 54. de conſecr. D. 2.* a qua neceſſitate tamen excepti ſunt infirmi. *c. 93. de conſecr. D. 2.* Imo quia presbyteri miſſam celebrantes ipſimet communicare tenentur, inde ſine dubio eſt, tum quod *ieiuni* eſſe debeant, tum etiam quod ſingulis diebus tantum vnam miſſam celebrare queant, *c. 5. X. de celebrat. miſſ.* quod, accepta eucharistia in prima miſſae celebratione, ſtationem ſoluerint & *ieiuni* eſſe deſierint. In ſecus facientes grauiter imo *capitaliter* animaduerti ſolet, vt *relationes publicae* docent. Eadem ratio

ordinandi,

(3) quoque facit, quod ordines conferri debeant a *ieiunis* & non aliis quam *ieiunis c. 1. & 4. D. 75.* quod ordines in *celebratione miſſae* conferantur, & euchariſtia poſt ordinationem ordinatis plerumque detur. MORIN. *de ordinat. P. III. exercit. 8. c. 1. ſeqq.*

Caeſar coronandus.

Nec dubium eſt, quin (4) *coronatio* imperatoris & regum ſimili modo peragi debeat, tum quod in ſolenni miſſa fiat, tum quod coronandus ipſe euchariſtiam accipiat. Praeterea *baptizans* (5) in *concil. Rotomagenſi de anno 1072. c. 5.* cautum: *vt nullus ſacerdos baptizet infantem, niſi ieiunus & inductus alba & ſtola niſi neceſſitate.* Eadem de cauſa quoq; (6) *confirmandus confirmationis* actus ieiuniis imperatus eſt in *eodem concil. c. 7. Item donum ſancti ſpiritus vt non detur niſi ieiunis.* Haec omnia *bona intentione* quidem excogitata cenſentur, ſed non ſpiritu apoſtolico aut euangelico, qui tale iugum

non

non admittit, nec ad eiusmodi ſubtiles minutias ſuos adſtringere voluit.

§. XLVIII. Denique *actus iudiciales* quidam a *ieiunis* ſecundum leges peragendi. Nam 1) iuramenta non niſi a *ieiunis* praeſtanda, id quod diſerte cautum fuit in *capit. Carol. M. de anno 805.* apud BALVZ. *tom. I. capit. p. 426. 432. 437. c. 11. nullus niſi ieiunus ad iuramentum vel ad teſtimonium admittatur.* Idem repetitum *lib. III. c. 52. p. 764. vt nullus teſtimonium dicat aut ſacramentum iuret niſi ieiunus*, conf. *lib. IV. c. 16. p. 796. & lib. V. c. 252. p. 874. & c. 289. p. 883. lib. VI. c. 277. p. 969.* In *capit.* HERARDI *Archi-epiſcopi Turonenſis c.* 12. apud *EVNDEM cit. l. p. 1286.* cauetur idem: *vt teſtes ieiuni iurent & prius de periurio moneantur.* Praeterea etiam *lib. I. capit. 60. in f.* apud *EVNDEM cit. l. p. 712.* conſtitutum eſt, vt ipſi iudices impranſi iudicent: *rectum autem & honeſtum videtur, vt iudices ieiuni cauſam audiant & diſcernant.* In *lib. III. c. 38. p. 76. lib. 5. c. 103. p. 842. & lib. 6. c. 232. p. 963.* dicitur: *vt placitum comes non habeat niſi ieiunus.* In hoc a moribus antiquorum Germanorum diſceſſio facta, qui de grauiſſimis rebus in conuiuiis conſultabant, *tanquam nullo magis tempore aut ad ſimplices cogitationes pateat animus, aut ad magnas incaleſcat*, vt ait *Tacit. de morib. Germ.* Interim nec hodie facile ad *iuramentum* admittuntur niſi *ieiuni*, ad minimum praecauetur, ne vino adufto immerſi ad iuramentum admittantur, adeoque etiam hodie iuramenta horis matutinis praeſtantur, & iudicia fere vbique hiſce horis exercentur, rarius tempore pomeridiano. Nam etiam ius canonicum idem inculcat in *c. 16. C. 22. q. 5. honeſtum*

Iuramenta a ieiunis praeſtanda,

iudex ieiunus iudicare iuſſus,

etiam videtur, vt qui in ſanctis audet iurare, hoc ieiunus faciat, cum omni honeſtate & timore Dei. Idem repetitum in *c. 1. X. de teſtib. vt nullus teſtimonium dicat niſi ieiunus,* forſan ea de cauſa, quod iuramentum ſit inſtar *cultus diuini a ieiuno* potiſſimum celebrandi, qua de cauſa magis de *honeſtate* hoc praeceptum eſſe aſſerunt interpretes, modo praecaueatur, ne *ebrius* ad iuramentum admittatur. Denique tortura quoque, pleno ventre, executioni non danda, quin potius expedit, vt *ieiunus reus* torqueatur ob varias cauſas, quas adducit CARPZ. *pr. crim. qu. 124. n. 5.* conſ. OLDEKOP. *tit. IV. obſ. crim. 24.* inter quas primaria eſt, vt vomitus, qui ſequi ſolent, euitentur.

tortura ieiunis applicanda.

F I N I S.

619486